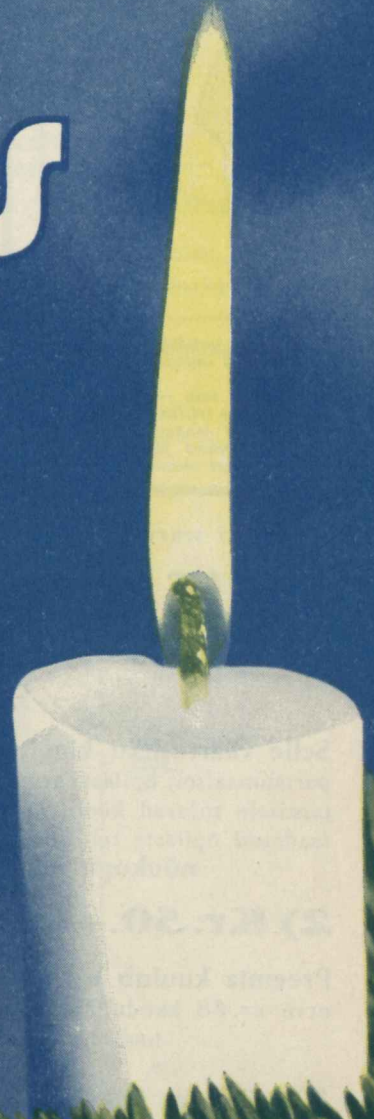

MEIE NOORUS

14
1939

— „Mis nendel viiga: nad võivad alati lugeda „Meie Noorust!“

— „Tead mis — palume, et isa melle ka telliks „Meie Nooruse“. See maksab aastas ju ainult 3 krooni ja selle eest saab 18 suurt numbrit!”

EESTI
AR RAHVUS-
RAAMKOGU

Palju ülendavat rõõmu ja vaimustust

toob noorteajakiri MEIE NOORUS oma noortele sõpradele ka

uuel aastal

1940. aastal alustab MEIE NOORUS kolmandat aastakäiku. Vaatamata suurele menule, mille osaliseks MEIE NOORUS lühikese ilmumisaia kestel on saanud, pole ta veel jõudnud iga arenemishimulise noore lugemislauale. Palume kõiki MEIE NOORUSE sõpru, õpetajaid, noortujuhte ja lastevanemaid aidata kaasa, et iga tubli tüdruk ja poiss võiks uuel aastal 18 korda ikka ja uuesti ütelda: „Rõõmuvärin ja ootuseärevus paneb igakord põsed õhetama, kui postikandja ulatab MEIE NOORUSE uue numbrit...“ (T. algkooli õpilase kirjandist „Rõõmsaim päev“.)

Selle sihi saavutamiseks korraldab MEIE NOORUSE toimetus ja väljaandja

MEIE NOORUSE levitamise võistluse

Preemiad võistlusest osavõtjale:

1) Kr. 70.— sularahas

Selle väärtusliku kingituse saab kool, kellelt saabub kuni 1. veebruarini 1940. a. (proportsionaalselt õpilaste arvule) kõige rohkem MEIE NOORUSE aastatellimisi 1940. aastaks. Arvestamisele tulevad kooli, koolis töötavate organisatsioonide ja koolijuhataja või õpetajate kaudu saadetud õpilaste tellimised, kui neid on vähimalt 25. Preemia kasutab võitja kool õppe-nõukogu määramisel kooli õpilaskonna isetegevuse arendamiseks.

2) Kr. 50.— suurune matkastipendium Soome

Preemia kuulub sellele õppejõule või noorteorg-ni juhile, kes kirja teel või posti jooksu arve nr. 88 kaudu MEIE NOORUSE talitusele 1. veebruarini 1940. a. saadab või isiklikult toob suurima arvu MEIE NOORUSE aastatellimisi 1940. aastaks.

3) Rida väärtuslikke kinke neile meienooruslastele, kes 1. veebruarini 1940. a. „Meie Nooruse“ talitusele saadavad või toovad suurima arvu „Meie Nooruse“ aastatellimisi 1940. aastaks.

4) Meie noortele sõpradele osavõtu-võimalus

MEIE NOORUSE suvilaagrist

MEIE NOORUSE suvilaager korraldatakse 1940. a. suvel K. Pätsi nim. EPR Kose Vabaõhukooli juures. See üritus pakub noortele palju toremaid suvevõlusi — seda enam, et ta asub Vabaõhukooli juures, mis on saanud kuulsaks kauni asukoha, mugavate ruumide ja originaalsete spordivõimaluste pärast. Sellest edaspidi MEIE NOORUSES lähemalt. MEIE NOORUSE suvilaagris võib 1940. a. suvel nädal aega täiesti tasuta viibida 25 meienooruslast. Need 25 õnneseent valib loos nende tublide tüdrukute ja poiste hulgast, kes enne 1. veebruari 1940. a. tellivad MEIE NOORUSE 1940. aastaks. Nii et — rõõmu huvitavat ajakirja lugedes terveks aastaks ja tore suveveetmise võimalus veel pealekauba. Ja seda kõike ainult kolme krooni eest; selle raha teenite ise hõlpsasti või saate vanemalt, kui neid hästi kenasti palute!

Seniseid ja uusi sõpru tervitades

MEIE NOORUS
Niguliste 12, Tallinn

MEIE NOORUS

NOORTEAJAKIRI

Toimetuse: **V. Alftoa, J. Maisma, E. Murdmaa,
J. Nyman, P. Rummo, J. Vellerind.**

Peatoimetaja: **J. Nyman.**

Tegevtoimetaja: **P. Rummo.**

Ilmub 18 numbril aastas. Toimetuse aadress: Niguliste 12, Tallinn. Telef. 432-73

Nr. 14 (17)

Detsember

1939

Jõulud, jõulud...

Igatsetud jõulud on käeulatuses. Tänavu nad tulevad olukorras, kus rahust maa peal pole juttugi ja inimesest pole põhjust tunda head meelt. Kas peaksime aga sellepärast käima noruspäi? Kas peaksime oma vaikes kodukurus (ehkki õues määratseb halastamatu torm) loobuma jõulurõõmust? Teades, et meie nukrutsemisest pole kasu, mingem pühadele vastu lootusega paremale homsele, mil jõuluevangeelium rahust maa peal saaks tõelikkuseks. Selles lootuses soovib ka „Meie Noorus“ oma sõpradele kauneid pühi ja õnnelikku uut aastat.

(14. järg)

Ja siis mindi Jukule ja Heljule jõulukingitusi viima. Oli palju peamurdmist, enne kui kokku lepiti selle kohta, kuidas nimelt seda asja korraldada. Kaasa minna tahtsid kõik; pärast pikka nõupidamist otsustati, et minnakse viiekesi koos, aga Malle üksi koputab uksele ja annab kingituste-koti ära.

Oli juba päris videvik, kui minema hakati. Kingituste-kott pandi kelgule ja igaüks kordamööda vedas kelku, — ega see päris kerge vedada olnudki, sest kott oli suur ja raske. Koti põhjas oli kiri Aare ja Ilmari isalt, selle peal oli natuke toidupoolist, mõni paar villaseid sukki, kindad Heljule ja Jukule, mõni kamalutäis pähkleid, mõned õunad, mänguhobune ja nukuvoodi, piparkooke ja muid maiuspalasid. Ilmar kandis väikest jõulupuud küünaldega ja hõbekarraga.

Aare tahtis kangesti, et küünlad Juku ja Helju ukse taga põlema pandaks, aga Milli ja Tiit laitsid selle mõtte ära.

„Las nad ise süütavad küünlad siis, kui nad tahavad,“ ütles Milli.

Ja Tiit arvas, et ei tohigi keldris küünlaid põlema panna.

„Läheb veel maja põlema, kui me siin kolu seas hakkame tikkudega jandama...“

Mindi siis õige tasakesi astudes ukse taha, pandi kott ja kuuseke sinna maha ja tõtati siis tasakesi välja. Malle koputas uksele. Sees jäi esialgu kõik vaikseks; Malle koputas uuesti. Siis tuli Juku ettevaatlikult ukse lähedale ja hüüdis:

„Kes seal on?“

„Jõululaps saatis kingitusi,“ hüüdis Malle ukse tagant.

Juku avas ukse praokile ja piilus välja.

„Tere,“ ütles Malle. „Palju tervisi jõululapselt ja häid pühi. Viige asjad sisse. Ma lähen nüüd, teised ootavad.“

Ja Malle tegi minekut. Aga Juku ja Helju hüüdsid mõlemad:

„Ära mine ära, Malle, oota natuke.“

Malle jäi pimedasse keldrisse seisma, tuli siis ukse juure tagasi ja ütles:

„Ma võtan kuuse, võtke teie kott. Pane-me kuuse tuppa akna alla. Ja kott jäägu siia ukse kõrvale nurka. Kui ema ja isa koju tulevad, siis vaadake, mis seal sees on.“

„Kas on komput ka?“ küsis Helju.

„On,“ ütles Malle. „Ja õunu ning pähkleid ka. Küll te pärast näete. Ma hakkan nüüd minema.“

„Kas tuled varsti jälle?“ küsis Helju.

„Tulen,“ ütles Malle.

„Kas Tiit ka tuleb?“ küsis Juku.

„Jah,“ ütles Malle. „Head aega. Koti põhjas on suur saladus.“

Ja käsikaudu kobades hakkas Malle keldrist välja minema.

„Sa jäid kole kauaks!“ ütles Aare, kui Malle teiste juure jõudis.

„Me ajasime natuke juttu,“ vastas Malle. „Ma lubasin varsti jälle tulla.“

„Võta mind kaasa!“ palus Aare kohe.

„Võtan,“ ütles Malle. „Aga nüüd pea-“

Järgmine päev oli täis salapäraseid askeldusi. Alatasa joosti autojuhi-maja ja „suure“ maja vahet; alatasa sosistleti kahe- ja kolmekaupana. Päev otsa oli kõigil tegemist pakide ja pakikestega, kompsude ja kompsukestega. Siin sahistati paberiga, seal kompsiti; üks otsis nõõri, teine kuuseoksakest oma pakile kaunistuseks.

Aare nägu õhetas ruttamisest ja ärevusest; Ilmari korralik soeng oli kiirete toimetustega sassi läinud; Malle oli oma nuku terveks päevaks magama pannud, et käed vabad oleksid... Juhtus väikesi viperusigi, aga kel oli täna mahti nendest hoolida! Ilmar lõi endale mingit kastikest kinni naelutades haamriga sõrme pihta; Tiit libises kodont „suurde“ majja tõtates noorel külasjäl ja kukkus valusasti. „Mis sellest,“ naersid mõlemad ja sidusid, sõlmisid, naelutasid, kahistasid, sahistasid, sosistlesid reipalt edasi.

„On aga tänane päev lõbus!“ kiitis Aare õhtupoolikul hetkeks Ilmariga kahekesi jäädes: „Nii rõõmsat jõulu-eelset päeva pole veel üialgi olnud.“

„Küllap meil on tänavu pühade ajalgi lõbus!“ ütles Ilmar.

„Kindlasti on!“ rõõmutses Aare, jäi koraks mõttesse ja ütles kelmikalt: „Kas mäletad, kui hirmsat igavust me möödunud jõulude esimesel pühäl tundsimise?...“ Aare teeskles haigutust ja katsus Ilmari häält jäljendada: „On metsikult igav... Mina viskasin oma uue raudtee ühes rongidega nurka lõmmi...“

Ilmar muigas ja ütles Aare häält jäljendades virisevalt:

„Kui oleks midagi hästi maitsvat süüagi!“

„Ära räägi söömisest,“ naeris Aare Ilmari häält jäljendades: „Ma ei taha söömisele mõteldagi...“

„Olime aga meie albid!“ ütles Ilmar.

„Ja rumalad!“ lisas Aare juure.

XXIX.

Oli esimese püha pärastlõuna. Päris pime veel ei olnud, kuid hakkas juba videvikuks minema.

Milli ja Tiit istusid köögis laua juures ja lehitsesid uhiuusi, jõuluks saadud raamatuid. Malle istus laua lähedal ja äiutas oma nukku.

Väljast kuuldus koputus.

„Ei tea, kes seal peaks olema?“ sõnas Milli pead tõstes.

Ukse tagant kuuldus teine koputus.

„Sisse!“ hüüdis Malle oma peene häälega. Tiit läks ust lukust lahti keerama.

„Tere!“ ütles keegi kõrgilt. „Meil on oma uut autojuhti vaja. Teie olete meie uue autojuhi lapsed? Ütelge talle, et me tahame ühe lõbusõidu teha.“

„Väikesed tõldautoga,“ ütles teine hääl kuidagi laisalt ja venivalt. „Suures mulle ei meeldi.“

Tiit vaatas üle öla küsivalt Milli poole. Milli tuli ka ukse juure ja ütles nagu kõhklevalt:

„Kas tõesti ikka, või... teete nalja?...“

Vastuseks oli Aare rõõmus naerulagin.

„Tere, Milli!“ ütles Ilmar Aare selja tagant. „Tere, Tiit! Häid pühi! Mulle meenus möödunud aasta jõulu esimene püha...“

„... ja see, kuidas me teie pool jõuluvorsti sõime,“ lisas Aare juure. „Ja kuidas me sõpradeks saime... Häid pühi, Milli!“ Ning Aare võttis kõvasti Milli kaelast kinni.

Ilmar pigistas tugevasti Tiidu kätt.

„Tere, Ilmar!“ tuli Malle lähemale.

„Tere, sõber!“ vastas Ilmar soojalt. „Ja suur tänu teile kõigile nende pakikeste eest, mis me eile jõulupuu alt leidsime.“

„Teile samuti suur tänu!“ ütlesid Milli, Tiit ja Malle: „Teie pakikeste eest.“

„Meil oli täna teie poole natuke asja ka,“ rääkis Ilmar edasi: „Kas teil aega on?“

„Aega on meil täna laialt,“ muheles Tiit.

„Siis tulge meile!“ hüüdis Aare. „Meil tehti tänavu jõuluvorste, ja te peate tulema neid hindama.“

„Nii ütles kokk!“ tähendas Ilmar vahele.

„Jah,“ jatkas Aare. „Ja pealeselle tahab isa Mallega paar sõna juttu ajada.“

„Ma võtan oma nuku kaasa,“ ütles Malle.

„Muidugi,“ muigas Ilmar. „Kuidas siis ilma nukuta? Võta aga kaasa.“

„Kas teete täna ka oma vanematele ünnatuse, nagu möödunud aastal?“ küsis Aare.

„Üllatuse,“ parandas Malle.

„Ei tee,“ vastas Tiit naerdes. „Juba eile poetasime oma üllatused jõulupuu alla.“

„Siis on hea,“ ütles Aare. „Siis võite õhtuni meile jääda, eks?“

„Küllap võime,“ vastas Milli. „Ma küsin kohe emalt ja isalt...“

Mõne minuti pärast mindi mööda pehmet lund „suure“ maja poole. Kõigepealt läksid kõik koos Aare ja Ilmari isa kabinetti.

„Selle saadab sulle jõululaps, Malle!“

Aare ja Milli istusid ühte, Ilmar ja Tiit teise sohva nurka. Malle koht oli kirjutuslaua kõrval suures tugitoolis.

Kui kõik olid istunud, ütles Aare ja Ilmari isa:

„Armsad noored sõbrad! Aasta eest me üksteist veel ei tunnud. Nüüd oleme nii head tuttavad, et paremaid ei saa ollagi. Loodan, et meie tutvus iga eeloleva aastaga tiheneb ja süveneb. Selles lootuses tänan teid kõige senise eest ja soovin teile südamest õige rõõmsaid ja ilusaid jõulupühi. Eriti tahaksin tänada sind, väike Malle: sa oled Ilmarile nii heaks õpetajaks olnud, et ma Ilmari koolitunnistusega esmakordselt elus võisin rahul olla. Luba, et ma sulle oma tänutäheks kingin mõned raamatud...“ Ja kõneleja pani pakikese raamatuid Malle sülle.

„Aga Malle ei oska lugeda!“ ütles Aare.

„Küllap mina Malle lugema õpetan,“ sõnas Ilmar.

„Tänan,“ ütles Malle tõsiselt. „Millal me õppima hakkame?“

„Homme, kui tahad,“ ütles Ilmar.

„Siis homme. A-d ja i-d ja e-d ma juba tunnen.“

„Mul on Mallele veel midagi edasi anda,“ jätkas Ilmari isa ning ulatas Mallele kuld-

lõngaga kinnikõidetud paki. „Selle saadab sulle jõululaps, Malle...“

„Tänan,“ ütles Malle jälle.

„Kas sa ei tahaks pakki avada?“ küsis Ilmari isa.

„Jah, tahan,“ ütles Malle ja tõmbas kuld- lõnga paki ümbert lahti.

Äkki läks Malle tõsine nägu heameelest üleni punaseks: pakis oli nukk, tuliuus nukk — täpselt samasugune kui see, mille Malle oli Heljule ära kinkinud.

„Tä-nan,“ sosistas Malle vaevalt kuulda- valt, haaras uue nuku kaenlasse, nihutas end tugitoolist jalule, ruttas Ilmari isa juure ja sirutas käe. „Nüüd mul on jälle nukk, mis suvel võib merre suplema minna...“

Ilmari isa surus Malle kätt, tõmbas siis Malle enda najale, vaatas ta õhetavasse näku ja ütles südamlikult:

„Loodan, et sul seda nukku pole tarvis ära kinkida, Malleke.“

„Seda ma ei raatsikski ära kinkida,“ ütles Malle ja istus jälle oma kohale. Nukku- sid hoidis ta kõvasti kaenlas.

Aare läks kohe Malle uut nukku vaata- ma, Milli samuti. Ilmar ja Tiit muhelesid mõlemad heameelest.

„Nüüd vorste sööma!“ kiirustas Aare. „Ruttu, ruttu, enne kui need jõuavad jah- tuda!“

Paarikaupa mindi söögituppa. Siin teras külalisi Aare ja Ilmari ema. Keset lauda põlesid küünlad ja laual oli kõike, mida Aare ja Ilmar aasta eest Milli, Malle ja Tiidu pool nii hea isuga olid sünnud.

Ikka jälle tuletati meele, kuidas kõik aasta eest oli olnud.

„Tuleval aastal olete esimesel jõulupühäl jälle teie meie külalisteks!“ ütles Tiit.

„Ja järgmisel aastal teie jälle meie küla- listeks!“ ütles Aare.

„Niiviisi peame vaheldumisi igal aastal oma sõpruse-päeva,“ tähendas Ilmar.

Selle kindla otsusega tõustigi lauast. Aare ja Ilmari tubades oldi veel kaua koos. Tehti kavatsusi ja plaanitseti õhtuni. Toad olid täis kuuse- ja küünlalõhna, südamed täis rõõmsat jõulumeeleolu.

„Tahaksin, et tänane õhtu kestaks iga- vestil!“ ohkas Aare.

„Homme ja ülehomme on ju ka veel pühad,“ lohutas Milli.

„Ja meie sõprus kestab edasi ka siis, kui pühad on lõppenud,“ muheles Tiit.

(Lõpp.)

Jõuluvana

Karl Detseri järgi inglise keelest Leida Murdmaa

Gideon Hammer vaatas ühel jõulukuu hommikul läbi hämaruse aknast õue. Rahuldusega nägi ta, et mäed olid valged. Ta oli oodanud lund. Lume abil lootis ta selgitada, kes varastab ta jõulupuid.

Ta astus kööki, et vaadata kalendrit ülal puukastil. Jõuludeni oli ainult kuus päeva. Kui keegi on heitnud silma ta jõulupuudele, et neid näpata, siis sel nädalal ta kindlasti tabab ta.

Gideon tegi pliidi alla tule, mis hakkas kohe kärarikalt praksuma. Siis kammis ta siledaks oma valge habeme, mis ta huulte ja põskede juurest langes alla kosena. Tõmmanud pähe punase kootud mütsi ta istus einestama.

Pärast hommikueinet Gideon pani selga ja nõõpis kinni oma ruudulise ülikuue. Toast väljudes ta võttis käevangu laetud püssi.

„Täna saan ma nad kätte!“ pomises ta õelalt. „Küll ma neid õpetan, mis tähendab narrida Gideon Hammerit!“

Ta jõudis orgu, kus noored seedrid ja palsamid palgivirnade vahelt tõstsid oma peakesed läbi õhukese lumekorra. Palgivirnad olid kord teinud ta rikkaks. Nüüd aga laotus ta ees vaid viiendik kunagisest metsatagavarast.

Palgivirnu läbistas maantee, mis kergendas hulguseile sissetungimist. Pärast jõulupühi ta võib nõrgendada valvet. Hiljem ta aga peab end kaitsma puuraiujate sissetungi ja veel hiljem lõunast tulevate salaküttide vastu. Pärast seda tulevad indiaanlased, kes püüavad koorida ta kaski, ja siis matkajad oma telkidega ja marjulised oma tuletõõngemise... Kogu ta elu on olnud vaenuliste rünnakute ja kättetasumiste rida!

Gideon oli käinud ühe miili, kui talle lähenes keegi tundmatu. Kas ei ole see Dan Sickles, kes elab külas teispool mäge? Õige, see ta on: teda on kerge tunda ta lonkavast kõnnakust. Sickles

— nagu enamik ta naabreist — on tema võlglane. Maksutähtpäev ei ole küll veel käes, aga siiski oleks mõistlik talle seda meele tuletada.

„Tere hommikust!“ ütles Gideon vaikse häälega, mis hästi ei sobinud ta jässaka kujuga.

„Tere hommikust, mr. Hammer!“

Gideon pani püssi maanteetulba vastu.

„Kas tulite mind vaatama, Dan?“

„Ei, härra, mitte täna hommikul — kui mõtlete selle võla pärast.“

Gideoni näole ilmusid usaldamatuse jooned. Ta punakas nahk tumenes.

„Kes siis rääkis rahast?“

Gideonile ei jäänud tähele panemata, et Sickles kummardus roomavalt. Nii siis see mees oli nagu kõik teised. Viisakas, kuid hirmul tema ees. Kahes avaras hõredalt asustatud maakonnas nad kõik tundsid Gideon Hammerit! Nad laenasid talt raha, kauplesid temaga seedripalkide pärast, härkisid temaga koos madalmaisil põlde, müüsid talle kartuleid ja liha — ja kartsid teda kõik. Mitte ainustki korda kahekümne aasta vältel polnud ta rääkinud ühegi mehe või naiseaga, ilma et nad ei oleks ta ees hirmu tunnud. See oli olnud ta tõeline kilp ja relv.

„Tahtsin ütelda, et ma võib-olla hiline selle tagasimaksmisega,“ ütles Dan kohmakalt.

„Hilinetel!“ hüüdis Gideon ägedalt.

„Oh ei, kui ma suudan, maksan õigel ajal. Kuid te ju teate, millised ajad meil on. Tööd leidub harva ja need väljastpoolt sissetungijad on võtmas sedagi vähest tööd, mis...“

„Missugused sissetungijad?“

„Asunikud, härra. Linnast. Nad liiguvad kõikjal ringi. Neid leidub kõikide mahajäetud talude juures.“

„Neid peaks tagasi saadetama sinna, kust nad on tulnud. Kui nad minu juure peaksid asuma, ma laseksin nad vanglasse viia! Milleks on siis seadused?“

„Seda küll, härra,“ ütles Dan alandlikult.

„Minge siis jälle edasi, Dan. Ja selle raha saate tuua ikka õigeaks ajaks?“

See ei olnud küsimus, vaid käsk, ja Sickles mõistis seda.

„Jah, härra,“ nõustus ta kiiresti.

Gideon vaatles mõttes eemalduvat Sicklest. Vilets oli see närune mehike, täis hirmu tema ees, nagu need teisedki... Siis meenusid talle asunikud. See lugu ärritas teda. Maharaiutud kuuskede taga oli Gideonil tosin mahajäetud hurtsikuid. Kohalikud elanikud hoidusid puutumast millessegi, mis kuulus temale, aga need linnast tulnud asunikud... midagi pole neil püha, pole midagi säärast, millega need linnamehed hakkama ei saaks!

„Saadan nad vanglasse!“ kordas Gideon innukalt. Ta vihkas hingepõhjust neid linnamehi. Ransom'i pärast peasjalikult. Ransom oli ju võtnud tema Thelma. Eks olnud ju Ransom linnamees. Thelma oli Gideoni tütar.

Kui Thelma oli ta juures, siis jahvatas veski ja sada meest töötas metsades. Aga seal tuli Ransom oma linnamehe välimusega. Libe ja õrn oli Ransom. Gideon polnud kunagi olnud õrn. Ja Ransom võttis Thelma. Neil oli olnud lapsi. Gideon oli kuulnud... kolm. Kõik poisid. Igasugused õnnetused tulid pärast Thelma lahkumist. Gideoni ärikaaslane pettis teda. Teda, Gideoni! Kuunar vaigus põhja kogu meeskonnaga! Tööraskused lõhestasid metsatöölise üksmeelt! Tuli põletas veski!...

Ta peatus järsult, vaadanud maha. Ta oli nii süvenenud oma mõtteisse, et ei olnud märganudki jälgi lumisel teel. Selged jäljed siirdusid maanteelt nõlvaku poole, Gideoni metsaistandusse. Need pidid olema väikese poisi jäljed.

„Küll ma ta kätte saan!“ urises Gideon ja astus kiirelt edasi. Aga enne kui ta oli saanud astuda kümme sammu, tulid nähtavale teised jäljed, mis ühinesid esimestega. Need olid väikese koera jäljed.

See nähtus pani Gideoni raevutsema. Ta vihkas ju koeri peaaegu niisama palju kui poisse. Nad kiskusid üles aiapuud, murdsid kanapoegi, isegi lambaid, hammustasid inimesi, tungisid luba küsimata võõrale maa-alale. Võõrale maa-

alale tungida — see oli muidugi nende suurim patt!

Gideon uratas mõistvalt. Teadis ta ju, miks see jäljepaar on siin. Millisel muul põhjusel tuleks ükski poiss kuus päeva enne jõuluõhtut siia metsa. Poisil on kindlasti ka kirves kaasas. Sel ajal on kõigil poistel, kes siia tulevad, kirved kaasas. Nad raiuvad siin ilusaid palsa-meid ja viivad koju...

„Vargad!“ pomises Gideon ja kiirustas samme. Kinni võtab ta poisi, kes ei suuda ta eest põgeneda. Ta karistab teda — teistele hirmuks ja hoiatuseks, nagu ta oli karistanud neid linnamehi, kes olid varastanud talt terve vagunitäie jõulupuid. Igal talvel langes see meeste ja poistekatk ta peale. Alati tuleb tal enne jõulupühi nendega võidelda. Kuid kunagi nad ei hakka talle vastu! Nad kardavad teda! Argpüksid on nad kõik: kohe lasevad jalga!

Edasi astudes ta kuulis saagimist. Sae ragin kostis ebaühtlaselt: pidi olema väga vilumatu saagija, kas mõni naine või laps. Gideon kinnitas püssi kõrgemale käevangu, haaras käega püssirauast kinni ja hiilis tasakesi saagija poole.

Esmalt nägi ta koera. Aga ta viha, mis harilikult oli olnud nii suur koerte vastu, vähenes kohe, kui ta nägi enda ees haletsemisväärselt olendit. See oli vilets kollakat karva segavereline krants — ainult luu ja nahk!

Gideon oli vaistlikult tõstnud püssi. Koer tuli nuuskides aeglaselt tema poole. Pisut eemal nägi Gideon ka poissi. Ta võis olla umbes 8-aastane. Kuid väga väike! Poiss tundus isegi armetumana kui ta koer. Ta seljas oli täiskasvanud mehe vana, lühike kuub. See oli kaela juurest kinnitatud haaknõelaga. Poisi käed uppusid varrukatesse...

„Päris hernehirmutis!“ mõtles Gideon.

Ta oli raiunud üht noort palsamit... Gideoni palsamit!

Gideon astus edasi ja poiss pöördus ümber. Aga poiss ei joosnud ära, kui ta nägi Gideoni talle lähenevat. Ta laskis ainult sae langeda, pöördus täiesti Gideoni poole ja vahtis talle imestunult otsa. Ka Gideon vahtis imestusega last. Lapsel olid samasugused sinised silmad nagu olid olnud tema Thelmal.

Koer urises ja poiss ütles õrna lapsehäälega: „Vaiki, Duke!“ Siis ta naeratas Dukele vastu heasüdamlikult...

Ta naeratas!... Gideon vankus hämmastusest. Enam kui kahekümne aasta vältel polnud ükski olend temasse nii suhtunud! Ja milline heasüdamlik naeratus! Tabatud süüdlasena puud raiumas poiss ei teinud katsetki põgenemiseks, ei joosnud ära, ei lähenenud roomavalt kummardades, ei teinud üldse midagi sellist, mida tavaliselt niisugustel korradel tehakse! Ta ainult ütles:

„Halloo! Mida sa siin teed?“

Gideon vastas:

„Hea küll, mida siis sina siin teed? Kas tead, kelle maa see on? Tead sa, kelle puud sa oled raiumas?“

„Aga muidugi,“ vastas poiss, „see on ju sinu puu. Arvan, et kõik jõulupuud on sinu omad. Isa on seda mulle öelnud. Sa ju viid igale poole jõulupuud. Ainult meile ei ole sa kunagi toonud! Miks sa ometi meile ei too?!“

Gideoni suu tõmbus ammuli. Ta langetas käe püssiraualt ja kobas abitud taskus, nagu otsiks ta sealt poisi sõnade tähendust. Siis ta tõstis käe üles ja rebis oma pikka habet.

„Teadsin, et oled tõeline ja õige...!“ hüüdis poiss. „Sul on ju nii oivaline habe! Mind sa küll petta ei saa! Seisa ometi rahul, Duke, ta ei tee sulle midagi! Sa püüdsid mind küll petta läinud jõulude eel linnas, kui kogu linna kellad helisesid jõulumehhe auks, aga sind ei tulnud...!“

Gideoni suu avanes jälle ja sulgus uuesti. Ega ometi see väike olend pidanud teda... Gideon Hammerit...! „Sa siis arvad, et ma olen...“ Kuid Gideonil polnud jõudu väljenduda lõplikult, küsida, kas poiss peab teda jõulumehheks.

„Kindlasti sa oled!“ ütles poiss. „Ma tean ometi ka mõnd asja. Ma polegi nii rumal. Olen elanud linnas. Alles kolme nädala eest tulimegi linnast. Isa ütles, et kas peame siin linnas nälgima. Ja siis tulime siia. Kolmekesi: isa, mina ja Duke. Ema mul pole. Ta on surnud. Juba hulk aega tagasi...“

Gideon Hammer asetas oma püssi hoolikalt lähima tüve najale. Selline elamus oli tulnud nii ootamatult, et ta ei suutnud kohe taibata, mida teha. Imelik! Poiss ei kartnud teda sugugi! Ta

uskus pealegi veel, et Gideon on jõuluvana! See mõte oli nii naeruväärne ja ühtlasi tegi teda jõuetuks.

„Sa ei tarvitse koera karta, mitte kunagi,“ ütles poiss, „ta ei hammusta kedagi.“

Gideon köhis, et eemaldada karest kurgust.

„Kus sa elad?“ küsis ta.

Laps näitas käega ebamääraselt. „Põiki üle tee. Oleme õnnelikud, et leidime selle koha. Võib-olla võime seal olla talve läbi, ilma et meid välja aetaks. Linnas majaperemees tõstis meid korterist tänavale.“

„Kas su nimi on Ransom?“ küsis Gideon.

„Minu nimi Ransom?“ Poiss vaatas küsijat imestunult. „Olen Charlie.“ Poiss naeratas. „Mu nimi on Charlie Ravson.“

Gideon tõmbas hinge tagasi. Ta tundis veel oma südamelööke. Niisiis poiss ei olnud tema tütre Thelma laps... Kuid ükskõik, kelle laps ta ka oli, ta uskus, et tema, Gideon Hammer, on tõsine jõuluvana...

„Sa ütlesid, et elad seal... üle tee?“ küsis ta. Ta hää l tōusis. „Kas sa mõtled, et just mäe all?... See pole ju kellegi elumaja! See on ju ainult kuur. Keege ei või ometi elada seal talvel!“

„Kindlasti võib! Mina ja isa ju elame.“ Poiss peatus ja jätkas siis: „Tead sa, see kuur kuulub ühele vanale hulasale lollpeale. Olen temast palju kuulnud. Kuid ega sa seda temale ütle?“

Kui sa seda temale ütled, siis ta hakkab meilt üüri nõudma!”

Väikesed külmad käed haarasid kinni Gideon kätest, mis olid tõmbunud rusikaisse labakindais.

„Ei ütles,“ ütles Gideon tõsiselt. „Ja mis puutub sellesse puusse siin...“ Ta peatus. Minuti jooksul võitlesid tas ägedalt ta hinges ärganud aatelised tunded ta omakasutunnetega, siis aga ütles ta otsustavalt: „Annan sulle selle puu. Sa võid selle koju viia!”

„Kas sa tuled jõulu ajal ka meie juure? Kas?”

„Teie juure? Mina!”

„Jah, palun! Ole hea, kallid jõuluvana! Nüüd sa ju tead, kus me elame.“

Gideon võpatas. Ta mälestused rändasid tagasi kaugesse minevikku. Ta nägi aknaid, mis rõõmsalt särasid jõulukuunalde valguses...

„Võib-olla läheb mul korda seda kuidagi korraldada, mida ootad jõuluvana!” pomises ta pool-endamisi. „Aga su isa? Kuidas on lugu temaga?” päris ta poisilt, kuigi ta küllalt hästi teadis selle viletsat seisukorda, teadis, et poisi isa oli vaene, vilets olend, hirmunud nagu Sickleski. „Kus ta on praegu?”

„Ta läks teenistust otsima.“

„Hea küll, läheme siis nüüd kohe su koju! Sa võid ju pärast siia tagasi tulla puu järele.“

Poisil oli tegemist, et Gideonile järele sammuda, kes tõttas kiirel sammul ta ees sealt minema.

Küla veerel ühe lagununud hurtsiku juures, millest Gideon püüdis võimalikult kaugemale hoiduda, ütles poiss:

„Ma näitan sulle isa. Ta on tore! Aga seda pea meeles, et sa ei lähe lobisema sellele mehele, kellele kuulub meie maja!”

„Kas ma sulle ei ütelnud, et ma ei tee seda?”

Tosin mehi istus kummargil reas kartulaida suletud ukse juures.

„See seal on isa, — see kõhn mees ilma ülikueta.“

„Sa jää nüüd siia paigale,“ ütles Gideon.

See oli nii, nagu ta oli arvanud: poisi isa oli lõtv, arglik mehike, kes kõõrdi vaatas, kuna ta oma alandiikkuses ei julgenud härra Gideonile otsa vaadata.

„Ma rääkisin sinu pojaga. Ta ütles, et sul pole tööd. On see õige?”

Mees võttis käed taskuist. „Jah, härra,“ ütles ta.

„Kas kardate tööd?”

„Ei, härra.“

„Kas oskate puid raiduda?”

„Arvan küll, et saan sellega hakkama, härra.“

„Siis homme tulge tööle! Maksan teile 15 senti tunnist. Kuid kas teate, kellele kuulub see maja, kus elate? Mulle. Mina olen see vana hull lollopea. Teie asusite siia omavoliliselt. Võiksin teid lasta vangistada...“

Mees tahtis vahele rääkida. Gideon ei lasknud seda teha:

„Veel täna kolite minema sellest majast! Seal on üks parem maja, just seal mäe all. Soojem ja korralikum. See kuulub ka mulle. Sinna minge!”

Ja kiiresti lisas ta juure:

„Ei ma ole helde! Pole kunagi olnud! Teen seda ainult selle poisi pärast. Ja kui ta küsib, kes ma olen, kas teate, mida siis vastama peate?”

„Te olete härra...“

„Ei, mitte mingisugune härra! Kas te ei märka, kellele ma sarnlen? Lapsed teavad seda juba paremini. Siis ütlete, et see on jõulumehe maja, kus ma elan. Kas mõistate?”

„Saan aru. Tänan teid südamest!...“

„Ja teie!” hüüdis Gideon, viibates naise poole, kes oli teispool teed. See peatus kohe ja lähenes sõnakuulelikult. „Te muretsege kohe mõned naised ja puhastage mu maja ja seadke kõik hästi korda! Ka kõik ülemised toad. Seal on veidi tolmu. Mulle tuleb jõuluks külalisi.“

„Külalisi!“ ütles naine imestunult. „Teile?!”

„Noh, kas olete kurt või?” karjus Gideon. „Ärge jõllitage mulle ühtigi otsa! Ütlesin ju, et mulle tuleb külalisi.“

* * *

Gideon sammus postkontorisse ja küsis paberit, tinti ja sulge.

„Armas Thelma,“ kirjutas ta, „olen kuulnud, et Sul olevat nüüd kolm poissi. Kui Sa tahad, siis too nad jõuluks siia minu juure. Siin on neile veel üks väike seltsimees...“

Oskar Murdmaa illustratsioonid.

Paistab ähmas kingurinnal
 madaluke maja.
 Jõululaps, kas lähed sinna
 lumisemal rajal?

Astu ise, Halastaja,
 õnne majja kannal!
 Mure, valu vaigistaja,
 jõudu eluks anna!

Taudi küüsisist väsind ema —
 tee, et tõusta tohib!
 Leevendaja sõna temal,
 häadest parim rohi.

Täita väikse orvu palvet
 alati sa suudad.
 Lumerohke, raske talve
 kevadeks see muudab.

Kehva ainus küünlakene
 oma käega läida,
 ja kõik sünged toakesed
 valgusega täida!

Kuule, palju hädas hüüdjaid, —
 palvehääl ei lakka.
 Sajakordselt täita võid Sa
 vaesel viljavakka.

Elukoorma all kes väsind, —
 selle pääkest paita!
 Ausalt varu loovaid käsi
 töös ja teos aita!

Mulla peale too sa taevas,
 pühi silmist nutud,
 ja et eluraskus, vaevad
 jääksid muinasjutuks!

J. P a l m.

Jllustreer.
 Karin Luts

INIMLENNUST JA LENNUSPORDIST

Iha lennata — linnu kombel avaras-
se õhku tõusta ja linnu kergusega pai-
gast paika liuelda — on kõigil aegadel
paelnud inimmeeli. Selle iha täitmi-
seks inimõistuse mõlgutused on sam-
munud kahes suunas. Ühest küljest
näis, et kui inimesel vaid oleksid tiiv-
vad, ta lendaks kui lind, kuid teisest
küljest tundus kohe, et lendamine on
üle inimese otseste võimete ta lihaste
jõul ja et selle teostamiseks on vaja
kasutada ning kasutada looduse jõude
— tuult ja tuld.

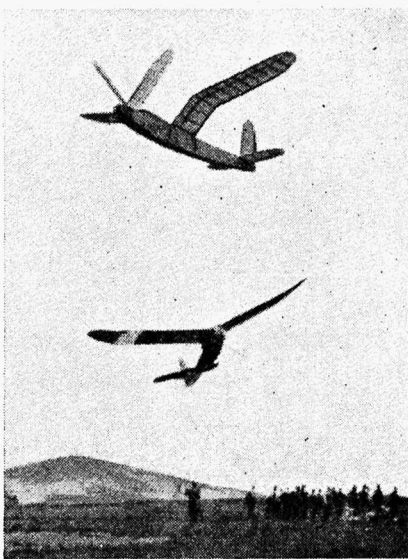
Inimlennust tiibadega ja lihaste jõul
kõneleb juba Greeka vanajutt. Nimelt
õnnestunud Icarus'el lennata enda külge
ehitatud tiibadega, kuid oma ülemeeli-
kuses ta oli lennanud päikesele liig lähedale,
mille tõttu tiibu kinnitav vaha
sulas, tiivad eraldusid ja Icarus langes
alla surnuks. Icaruse saatust on pida-
nud mitmed jagama veel hilisematelgi
aegadel. Samast vanast ajast kuuleme
ka lugu piiblist, kus prohvet Eelias sõi-
tis taeva poole „tulisel vankril“, s. o.
mingil lennukitaolisel riistapuul. Me tea-
me ja näeme nüüd, et selles teises suu-
nas on inimesel lendamise suhtes olnud

rohkem edu ja et ta siin tõesti nüüd
lendab mootoriga, mootorita või ka
isegi rakettlennukil, käsutades selleks
tuld ja kasutades tuuli.

Inimlennu probleem inimese enda
lihaste jõul on aga vaevanud mitme
tõsise teadus- ja tehnikamehe pead.
Miks ei peaks siis inimenegi suutma
lennata oma lihaste jõul, nagu seda teeb
kergesti väikseimgi lind ja putukas?

Uurimisele on võetud lindude ja pu-
tukate lend, mille peenuste jälgimiseks
on nüüd avanenud võimalus kinopildis-
tuste abil. Lindude ja putukate lendu
võib nimetada kombineeritud lennuks,
sest selles esineb mitu moodust. Neist
mooduseist inimene juba kasutab plaan-
neril (purilennukil) hõljudes väga edu-
kalt liuglendu, kuid saavutamata on
seni veel lindude sõudvate löökidega
lend ja putukate lend kiiresti vibreeri-
vate tiibadega. Nende viimaste lennu-
mooduste uurimist jätkatakse ikka veel,
kuigi lennuk oma arenemisega on oma
võimeis lindudest juba ettegi jõudnud.
Praegune lennuk aga oma võimete esile-
toomiseks vajab liig suurt ja tugevat
jõuallikat — mootorit, mida on lennu-
keil alates mõnekümne-hobusejõulisega
kuni 1000 HJ. Ja viimaseid on suurtel
lennukitel isegi mitu.

On ka katsetatud kerge lennukiga,
mille propelleri paneb tiirlema lendur
oma lihaste jõuga. Nii saavutas 1935.
aastal saksa lendur Dumbeil 235 meet-
rit horisontaalset lendu ühe meetri kõr-
gusel maapinnast. Teoreetiline arvestus
siiski näitab, et selliseks püsivaks len-
nuks on inimese lihaste jõud nõrk: tar-
viline on jõukulutus $1\frac{2}{5}$ HJ, kuid tuge-
va mehe jõud küünib ainult $\frac{1}{3}$ HJ.
Seepärast on nüüd tähelepanu pöördud
ka sellele, et ehitada liikuvate tiibadega
lennuk ja nii täiesti aimata järele linnu-
lendu. Arvata on, et säärase lennukiga
lendamiseks peaks küündima ka inimese
lihaste jõust, sest siis oleks lennul vaja
ainult aeg-ajalt tugevat lihaste pingu-
tust, millele järgneb kohe puhke-
moment, nagu käimiselgi.

Linnutaolisi lennukeid

*Täna
ja
homme*

Sel alal ongi ehitatud ja katsetatud mitmeid väga komplitseeritud lennukumudeleid (ornithoptera). Väikeste ja kergete mudelitega on saavutatud häid tagajärgi, kuid suuremate ja raskemate mudelite lend ei ole kuidagi õnnestunud. Sellest on isegi tekkinud väide, et inimraskuse juures polegi enam linnulend võimalik, sest maakeral puuduvad ju hoopis linnud, kelle kaal küüniks täiskasvanud inimese kaaluni. Selle väite lükkab aga ümber asjaolu, et leidude järgi maakeral kunagi on siiski elanud lendavad olendid (prietaradon), kelle raskus arvatakse ulatuvat 300 kg-ni. Seega pole siingi ees võimatut, probleemi lahendamatus ja kõik raskused seisavad vaid selles, et linnulennu saladu-

sed on veel vajalises ulatuses selgitamata ja ka tehnika pole veel suuteline andma elava linnu lennuomadustega mehaanilist lindu inimese kandmiseks.

Selles suhtes ei või nii pea loota ega oodata, et inimene võiks lendamises nii sportida nagu ujumises või ka sõudmises lihaste jõul või jalgrattaga sõidul. Aga ega me nimetagi sportimiseks ainuüksi tegevusi, mis arendavad otseselt harjutustel inimese lihaste võimeid, vaid ka tegevusi, mis tõstavad ta meelte teravust ja ühtlasi pakuvad talle tervendavat meelelahutust. Seega lendamine, olgugi masinail, on inimesele samal määral spordiks nagu seda talle on ratsutamine, autosõit jne.

Mida pakub siis lennusport?

Liuglennukite õhku vinnamine

Lennuki juhtimine nõuab inimeselt erksaid närve, alateadvusse harjunud juhtimise liigutusi ja enda valitsemist. Lendamine arendab kiiret ja kartmatut otsustamist, ei luba hajameelsust ja harjutab inimest vabanema masside mõjutusest. Ta aitab mõtteid kiskuda tüüdanud pisiküsimusist, annab pingutavaid üleelamusi ja tekitab vahelduste ja saavutuste mõnu.

Lennuspordi all tuleb mõista lennukimudelite ehitamist ja lennutamist, liuglendu ja lendamist mootoriga spordilennukil. Lennukimudelite ehitamine ja lennutamine on huvipakkuvaks tegevusalaks noortele 10—16 a. vanuses, rahuldades nende indu praktiliseks tööks ja andes teadmisi aerodünaamikas.

Liuglend on juba tegelik lendamine, kus tuleb omandada lennuki juhtimise oskus ja olla küllalt küps, et iseseisvalt otsustada. Nõutav on siin vähimalt 17 a. vanus. Liuglennuk (purilennuk) erineb

tavalisest lennukist sellega, et tal puudub oma jõuallikas — mootor. Liuglennuk tuleb üles õhku vinnata kõrvalise jõu abil, nagu inimeste jõul pingulekitud kummist kõie tõmbel, automootori vedamisel või mootoriga lennuki jõul. Vinnatud õhku ja vabastatud seal teise lennuki järelt, hakkab liuglennuk alla liuglema sellise nurga all, mille all ta on reguleeritud. Saavutanud liuglemisel kiiruse, liuglennuk on juhitud tüüride abil nagu iga tavaline mootoriga lennuk. Kasutades tõusvaid õhuvoole saab liuglennukit juhtida ajutiselt uuesti tõusma ja sel moel õhusviibimist pikendada. Liuglend on lennuspordi peamine haru. Ta annab algeliselt kõik, mida lendamine võib pakkuda, ja on kulude suhtes noorte lennuringidele veel jõukohane. Täieline lennuharrastus sportlennukeil ei ole oma kalliduse tõttu enam kättesaadav igale asjast huvitatule. Spordilennuki jõuavad endale soetada ja endal pidada ainult üksikud jõukad isikud ja riiklikku toetust saavad lennuühingud. Riiklikust seisukohast on lennuspord tähtis. Tähtis on nimelt, et inimesed sportimise teel nagu mängides omandaksid need harjumused ja oskused, mida neil hiljem riigi kaitsel võib tarvis minna. Riigile on riigi kaitsel vaja lendureid, ja on tähtis, et neid riigi elanikkonnas leiduks võimalikult rohkem. Mitmeski riigis on juba lennuspordi levimiseks kasutatud hüüdsõna: „Tulevik on õhus, seepärast kõik lendama!“

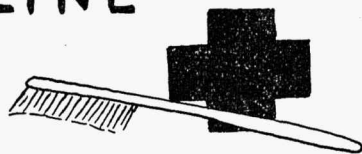
J. V.

K. Pätsi nim. E. Punase Risti Vabaõhukool Kose-Lükatil

Vabaõhukool asub looduslikult kaunil paigal Vabariigi Presidendi talu naabruses, Piritähe jõe kaldal. Siin on mugavad hooned ja võrratud spordivõimalused. 1940. a. suvel toimub siin „Meie Nooruse“ suvilaager, kuhu loosi teel täiesti tasuta pääseb 25 tüdrukut ja poissi nende hulgast, kes enne 1. veebr. 1940. a. on tellinud „Meie Nooruse“ uueks aastaks. Kasuta võimalust: võib-olla juhtud sina olema üks neist!?

TERVISHOIULINE

Piim? Kohv? Tee? Kakao?

Dr. med. M. Kask

Igapäevases elus on kõik need joogid nii tavalisiks muutunud (kakao vähemal määral kui teised loetletud joogid), et meie ei tunne suurt huvi selle vastu, kui suure tõelise väärtuse omab üks või teine neist jookidest. See on iseendast imelik, et tihti teatakse palju enam asjadest, mis on haruldased, kui neist asjadest, mis on igapäevased. Piima, kohvi, tee ja kakao tõelisest väärtusest teame armetult vähe.

Enne kui asuda nende vedelike ja nende omaduste üksikasjalisemale käsitlele, toome ülevaate tabeli nende nelja vedeliku koostise kohta. Tabeli arvestuste aluseks on võetud kaks tassitäit, s. o. umbes 400 ccm; kohvi, tee ja kakao magustamiseks on arvestatud 15 grammi suhkrut tassitäie peale, s. o. 30 grammi; kohvi ja kakao joomisel arvestame, et iga tassitäie peale pannakse 25 ccm piima, s. o. kahe tassitäie peale 50 ccm. Pilt kujuneks siis järgmiseks:

	Piim	Oakohv	Vilja-kohv	Hiina tee	Taime-tee	Kakao
Valkained . . .	13,2	1,7	1,7	0	0	1,7
Süsivesikud . . .	20,0	32,5	32,5	30,0	30,0	32,5
Rasvad	14,0	1,8	1,8	0	0	2,0
Mineraalained . . .	+++	+	+	+	+	+
Vitamiinid	+++	+	+	0	0	+
Ärritusained	0	+++	0	+++	0	+++
Toiteväärtuskalorites	307	167	167	123	123	159

Tabeli arvudest näeme, et piim juba toiteväärtuselt ületab kõik teised joogid läbiseigi kahekordselt, kusjuures kohvi, tee ja kakao toiteväärtus on peamiselt suhkrust. Oakohvi, viljakohvi ja kakao toiteväärtust aitab teatud määral tõsta piima lisandus. Kui aga vaadelda tabelis toodud jookide koostist, siis see räägib väga tähtsal määral piima kasuks.

Nii sisaldab 400 ccm piima 13,2 grammi valkuid. Teatavasti on piimas leiduvad valgud täisväärtuslikud valgud, mis on just kasvuks väga olulised. Oakohvi, viljakohvi ja kakao valkude sisaldus on praktiliselt ainuüksi piima lisandusest.

Süsivesikute poolest on piim vaesem kui muud joogid, kuid süsivesikud annavad ainult energiat, muud väärtust neil ei ole. Süsivesikud inimese kudede ülesehitamisel ei tule arvesse.

Piimas leiduvad süsivesikud on peamiselt piimasuhkur; kohvis, tees jne. tarvitatakse suhkur on roosuhkur. Nende suhkrute vahel erilisi vahesid ei ole.

Piimas leiduv rasv tõstab piima toiteväärtuselt esikohale, sest rasv on energiarikkaim toitaine (1 gramm rasva annab põledes 9,3 kalorit, 1 gramm valkuid või 1 gramm süsivesikuid annab 4,1 kalorit). Piimas leiduv rasv on väga kergesti ja täieliselt seeditav.

Väga väärtuslikud on piimas leiduvad mineraal-

ained, milledest piim sisaldab eriti rohkel määral kaltsiumi ja vosvorit. Kaltsium ja vosvorit on kasvava organismi juures väga olulise tähtsusega, sest need ained on ehituskivideks luustiku arenemisel. Väga võimalik, et piima tarvitavad lapsed just seepärast suuremaks kasvavad, et nad saavad piimaga rohkesti luustiku ehitamiseks vajalist kaltsiumi ja vosvorit. Näiteks korraldati Inglismaal ühes poistekoolis katseid, kus üks osa poisse sai harilikult toidu kõrval pool liitrit piima päevas ja teine osa piima ei saanud, selle juures selgus, et need, kes piima said, kasvasid aasta jooksul 6,7 sm võrra pikemaks, kuna need, kes piima ei saanud, aasta jooksul ainult 4,7 sm võrra pikemaks kasvasid. Samalaadilisi katseid on korraldatud ka mujal. Nii et need, kes korralikult kasvada tahavad, peaksid järjekindlalt tarvitama piima.

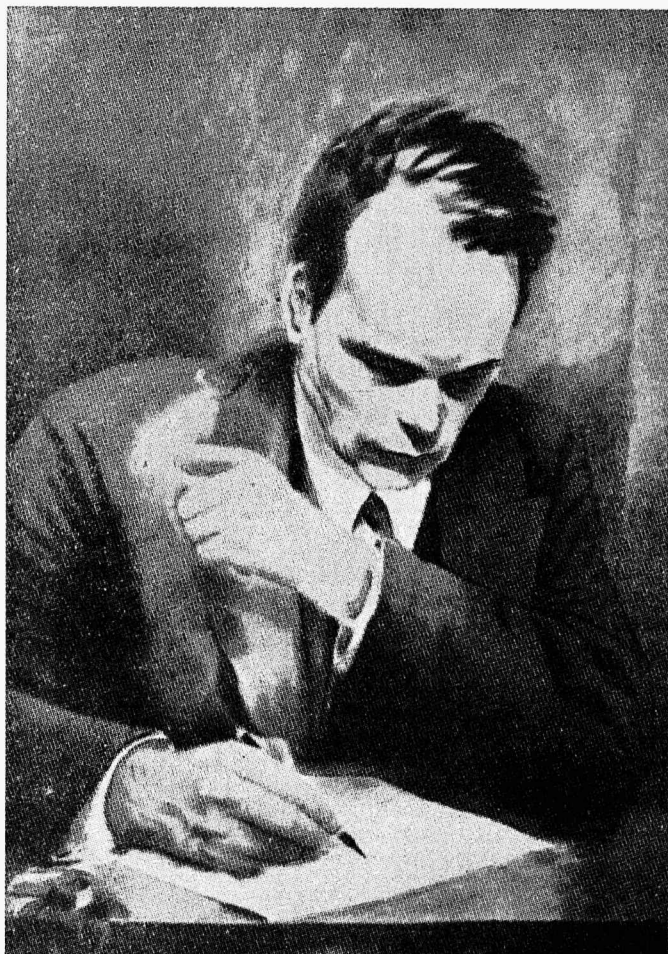
Kohvis, tees ja kakao ei ole kuigi palju mineraalaineid ja seal leiduvad mineraalained tulevad peamiselt piima lisandusest.

Mis puutub vitamiinidesse, siis piim sisaldab kõiki tähtsamaid vitamiine (A, B, D, E), ainult vitamiin C sisaldus on võrdlemisi madal. Eriti rikas on vitamiinide poolest svine piim. Talvises piimas vitamiinide sisaldus langeb. Vitamiinid on teatavasti väga olulised kasvamisel ja arenemisel. Kohvi ja kakao sisaldavad ainult niipalju vitamiine kui neid sinna satub piimaga, tee ei sisalda vitamiine üldse.

Mis piimas aga üldse puuduvad, need on ärritusained. Kohvi (oakohv), hiina tee ja kakao sisaldavad ärritusaineid kofeiini, teini ja teobromiini. Need ained ärritavad ergukava, seetõttu võivad muuta inimese ärritatavaks, pahuraks, ja öösi ei lase ärritusained rahulikult magada. Normaalne inimene, eriti normaalne noor inimene, ei vaja mingit kunstlikku ärritust. Noorus peab olema täis elu ja noorustuld, ilma et kõike seda kunstlikult püütaks saavutada.

Miks üldse tarvitatakse kohvi, teed ja kakaod? Nende ainete tarvitamine on teatud omapäraseist aroomiaineist ja ka eelmainitud ärritusaineist. Käesolevate ridade kirjutaja ei ole kunagi järjekindlalt tarvitanud kohvi, teed ja kakaod ning ei tunne nende jookide järele mingit tarvidust ja joob külaskäikudel jne. neid jooke peamiselt viisakuse pärast, ilma et tal seejuures oleks mingit erilist naudingut. Muide, need joogid on ka võõramaist päritolu: teatavasti kohvi tarvitamine on peamiselt levinud Araabiamaadest, tee tarvitamine Kaug-Idast ja kakao tarvitamine Lõuna-Ameerikast. Seega tähendaks nende jookide tarvitamine väärtusliku valuuta asjatult kulutamist. Viljast, siguritest ja muudest aseainetest valmistatud kohvi tarvitamine on peamiselt levinud Araabia maade lehtedest, varstest, seemnetest ja viljadest, tervisele midagi halba ei tee, kuid, nagu näeme tabelist, ei anna need ka midagi tervisele.

Tahan loota, et „Meie Noorus“ lugejad ise oma otsuse ja valiku teevad eelkäsitletud jookide seast. Ma ei kahtle, et see valik langeb piima kasuks. Kui

*Ed. Ole: Henrik Visnapuu portree
(Luuletaja 50. sünnipäeva
pühul)*

HAKKAME KINNI PÄIKESEST!

Henrik Visnapuu

*Hakkame kinni päikesest!
Päike on paistnud inimhinge,
öö on taganenud südameist.
Lahkume suletud sadamaist.
Helenda, südame kõrgepinge!*

*Hakkame kinni päikesest!
Päike on peidet eesti mulda,
valgust rabad ja vilja sood
ihkavad anda. Ja merivood
rannale kannavad kala ja kulda.*

*Hakkame kinni päikesest!
Rahvaste viha meid enam ei talla,
töö on ju tööle annud kätt.
Silmadelt võta valurätt.
Päike, mu südame tuli, võid tulla!*

*Hakkame kinni päikesest!
Kased kohavad käte rammust,
mastidest merel laulab laas.
Tulitse, süda, ja lillitse, aas!
Tuleme, noored, laul kuulda me sammust.*

vanemad ongi harjunud kohvi, tee ja kakaoga, siis noored nõudku endile piima, mis tuleb igati kasuks tervisele ja arengule. Näiteks võib hommikuse kohvi üsna vabalt asendada piimaga. Seejuures on soovitatav juua kuuma piima (keedetud piim kaotab palju oma heast maigust), kusjuures piim olgu kuumutatud peaaegu keemiseni, s. o. 80–90° C. Seesuguse kuumutamise juures hävivad ka kõik piimas leiduda võivad haigusttekitavad pisilased (tüüfusetekitajad, veise-tuberkuloosi pisilased, kettkokid jne.).

Kahjuks leidub üksikuid inimesi, kes piima vastu

on ülitundelised ja kelle juures pärast piima tarvitamist esinevad nõgestõve nähtused, kõhuvalud ja muud haiglased nähtused. Need peavad paraku piimast loobuma. Igaks juhuks tuleb siis katset teha, kas mitte ei kannatata haput piima, keedetud piima või piima, mis on segatud mõne muu toiduainega.

Üleminek kohvi, tee ja kakao tarvitamiselt piima tarvitamisele võib väga hästi toimuda päevapealt. Paari nädala pärast ollakse piimaga nii harjunud, et muud jooki ei tahetagi. Tehkem siis seda oma tervise ja kehalise ning vaimse arengu huvides!

Meie orjatar elekter

Meie hea orjatar elekter! Kuidas ta küll teenib meid iga päev! Ta valgustab meie maju, meie tänavaid, ta paneb liikuma meie tänavraudteevaguneid; meie kodudes ta täidab tuhat ja üks ülesannet meie mugavuseks ja lõbuks. Ta kannab meie teateid edasi telegraafi, telefoni, merealuse ja sädetelegraafi teel. Kino ja raadio kaudu ta pakub meile muusikat ja muud meelelahutust. Paljudes tööstustes ta on jõuallikaks, kergendades inimeste tööd ja aidates kokku hoida jõukulu.

Aastaid tagasi teati elektrist äärmiselt vähe. Kuid aeg-ajalt hakati leiutama üht-teist tema kohta. Mitmed sajandid möödusid enne kui jõuti arusaamisele, et elektrit võib tööle rakendada väga kasulikeks otstarbeiks. Siis, üheksasteistkümnenda sajandi algul, seega veidi enam kui sada aastat tagasi — ilmus teadlane, kel võimaldus tuua elektrit inimese teenistusse. Selle teadlase nimi oli Michael Faraday.

Michael Faraday sündis Londonis sepa pojana. Ta vanemad olid väga vaesed, seepärast pidi Michael õige noorena hakkama ajalehemüüjana hankima lisatulusid perekonna ülalpidamiseks. Päev-päevalt sörkides mööda tänavaid ja kandes tellijatele lehti koju kätte teda vaevalt keegi möödaminejaist pani tähele, veel vähem võidi arvata, et sellest väikesest lehepoisist kord, täisealiseks sirgudes, võis saada suur teadusmees, kelle tööks oli maailm ümber korraldada. Ja nii see oligi.

14-aastasena Michael oli õpipoisiks raamatukaupluses. Palju huvitavaid raamatuid toodi ärisse köitmiseks ja uudishimulik poiss kasutas iga võimalust raamatute lugemiseks, mida ta köitis. Mitmed raamatud kirjeldasid huvitavaid katseid ja uurimusi.

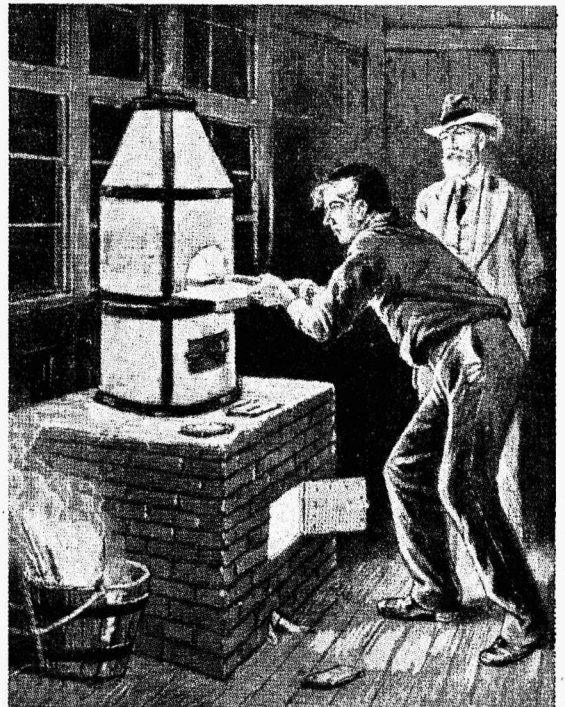
Mõne kogutud penniga ta ostis paar lihtsat aparati ja kogu oma säästetud aja ta veetis katsete tegemisega.

Ühel päeval Michael kuulis, et Kuninglikus Instituudis esines loengutega kuulsa teadusmees Humphry Davy. Michael soovis kõigest hingest minna loenguile, kuid tal puudus raha piletit ostmiseks. Keegi heasüdamlik ärisõber oli teadlik Michaeli huvist teaduse vastu ja muretses talle pääsme. Varustatud pliiatsi ja märkmikuga, tõttas noor teadusejanune noormees loenguile, kus ta märkis kõik hoolega üles, mis ta kuulis. Need üles-

tähendused noor Faraday saatis köidetult sir Humphry Davy'le kirjaga, avaldades selles soovi leida mingit teenistust Kuninglikus Instituudis.

Varsti pärast seda juhtuski vabanema koht Kuningliku Instituudi laboratooriumis. Nii Michaeli soov oli täitunud. Ja kui ta sel unustamatul hommikul oli ametis pudelite pesemisega, abinõude puhastamisega ja muul teel seal kõigiti kasulik püüdis olla, ei olnud sel päeval vist küll temast õnnelikumat noormeest kogu Londonis.

Möödusid aastad ja Faraday'st sai instituudi direktori sir Humphry Davy järglane. Kogu selle aja ta tegeles elektriga. Kas võib magnet toota elektrivoolu? See oli küsimus, mis Faraday endale esitas. Ta katsetas palju, et leida sellele vastus. Ta töötas kümme pikka aastat. Siis 29. aug. 1831 ta tegi suure leiutuse. Ta keris mitu jalga traati õõnsasse silindrisse ja ühendas kera otsad ühes instrumendis, mis pidi näitama elektrivoolu liikumahakkamist. Võttes kätte magneti ta pani selle otsa traadi ligidale. Voolu ei tulnud. Kor-

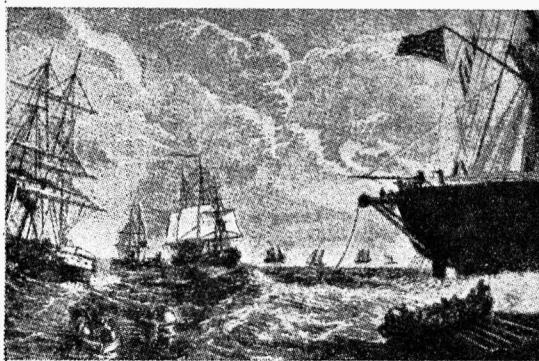
Edison elektrivalgustuse probleemi lahendamas

raga ta tõukas magneti traadirulli ja aparaadi nõel näitas, et traadis oli vool. Aga vool lakkas jälle, kui traadi liigutamine lõppes. Ta tõukas kiiresti magneti rullist välja, ja niipea kui ta seda tegi, liikus nõel vastassuunas. Uuesti ja uuesti ta kordas katset ja uuesti kõikus nõel aparaadis edasi ja tagasi iga kord, kui magnet tõmmati sisse ja lükati traadirullist.

Nii Faraday leiutas, kuidas elektrivoolu saadaakse magnetiga.

Siis Faraday otsustas konstrueerida masina, mis toodaks elektrit. Kaksteist päeva hiljem ta konstrueeris lihtsa masina, mis koosnes vasest kettast, varustatud käepidemega, ja suure hoberaua kujulisest magnetist.

Magneti pooluste vahele ta pani tiirlema vasest ketta ja ühendas galvanomeetriga. Ketta

Kaabli panemine Atlandile a. 1866

keerlemisega liikus nõel. See masin nimetati dünamoks. Sel viisil võis toota elektrivoolu.

Pärast seda, kui Faraday valmistas esimese dünamo, hakkasid paljud töötama selle kallal, et toota elektrivoolu suuremal hulgal. Aastasadu oli kasutatud kiirelt voolava vee jõudu rataste käivitamiseks, kuid dünamo leiutamiseega võimaldus veejõudu ümber moodustada (transformeerida) elektrijõuks.

Faraday töö valmistas teed hulgale teistele huvitavatele leidustele. Niipea kui selgus, et võib toota elektrit, katsuti leida tee, kuidas saata sõnumeid selle kaudu. Esimene, kel see õnnestus pärast 12-aastast pinevat tööd, oli Samuel Morse.

Morse oli kunstnik. Ta oli viibinud Euroopas õpinguil ja oli tagasi pöörmaks koju Ameerikasse kaubalaeva „Sully“. Ühel päeval keegi reisijaist näitas teistele elektrimagnetit, mille ta oli murtsenud Euroopas, ja kirjeldas huvitavaid eksperimente, mis ta oli näinud. Morse oli kuulnud võlutud ja tal tekkis idee, et elektrivoolu võiks ehk kasutada sõnumite saatmisel. Enne

maabumist ta oli töötanud välja kava, kuidas seda võiks teha. Lahkudes laevalt ta tähendas kaptenile: „Niisiis, härra kapten, kui te kuulete midagi telegraafist kui maailma imest neil päevil, siis pidage meeles, et see leiutus tehti kaubalaeva „Sully“ pardal.“

Neli aastat Morse elas ja töötas ühes väikeses toas, tehes katseid elektrivooluga ja väikeste magnetitega. Pealegi oli ta nii vaene, et ta pidi konstrueerima oma leiutuse traaditükkidest, rattad vanast kellast ja pildiraamist. Aga viimati ta jõudis niikaugule edasi, et ühendas traadi ja magneti kokku sel teel, et lühikesi tik-heliseid võis anda ja kuulda iga pika traadi otsas, ja 1844. a. ta andis maailmale esimese elektritelegraafi.

Kuna hiljem tõestati, et teateid võib saata telegraafi teel, olid inimesed huvitatud, kas oleks võimalik telegrafeerida üle ookeani. Cyrus W. Field, noor kaupmees New Yorgist, otsustas panna mere alla kaabli, et ühendada Euroopa Ameerikaga. Kuid kas oli võimalik panna kaablit tuhandete miilide kauguses üle Atlandi laiuse? Oletame, et seda võis panna, kuid kas võis elektrivoolu saata selle kaudu? Field otsustas proovida.

Kaabli panek oli ikohutav ülesanne. Kui kaabel pandi, katkes see alati kesk ookeani. Hakati juba kahtlema, et vaevalt kunagi küll õnnestub panna sügavmere kaablit tegevusse. Kuid Field ei annud alla. Igakord, kui ta katse ebaõnnestus, ta algas uuesti otsast peale. Lõpuks 27. juulikuul päeval 1866, pärast 13-aastast tööd, saabus õnnelik päev Fieldile, mil vana ja uus maailm telegraafi teel ühendati. Tänapäev, tänu meie heale sõbrale elektrile, me võime saata kablogramme peaaegu kõigile rahvastele maailmas ja meie sõnad ruttavad maailma ainult mõne minutiga.

Telegraaf kannab teateid edasi punktide ja kriipsude näol. Mõeldi veel ka hääle otsekohesest edasiandmisest traadi teel. Ühel kuulal juunikuul päeval oli kitsas Bostoni tänava katusekambris keegi kõrgekasvuline noormees mõtteisse süvenenult tegevuses ühe omapärase masinaga. See oli Alexander Graham Bell. Kõrvalruumis töötas noor mehaanik Thomas Watson teise imeliku aparaadiga. Kaks masinat olid ühendatud ühe elektritraadiga. Watson tõmbas juhuslikult nõõri oma masinal ja Bell kuulis nõrka heli oma aparaadis. Korraga ruttas noor leidur suure kisaga kiiresti Watsoni tuppa, silmad vaimustusest säramas. „Mis sa siin tegid?“ hüüdis ta. „Ära muuda midagi, näita mulle.“ Juba kolm aastat Bell ja ta abiline olid töötanud leiutusega ja kui nüüd lõpuks Bell kuulis nõrka heli aparaadis, teadis ta, et ta oli leiutanud telefoni saladuse.

Ent kestis veel kaua, enne kui sõnad said

kuuldavaks traadi kaudu. Siis tuli suur päev — 10. märts 1876. Bell oli oma aparaadiga parajasti pööningul. Watson viis traadi töökojast keldri-korrale. Watsonil, kuidas ta kogu aeg ka ei püüdnud, ei õnnestunud Belli panna kuulma midagi traadi teises otsas. Korraga, oh ime, Watsoni telefon ütles selgesti: „Härra Watson, tulge siia, ma vajan teid!“

Watson pillas toru käest. Meeletu rõõmust ta tormas suure hooga Belli juure, hüüdes: „Ma võin teid kuulda, ma võin kuulda teie sõnu.“ Lõpuks telefon võis rääkida.

Nii imelised kui need leiutused ka olid, mille abil sõnumeid võis saata edasi traadi teel, veel imelisemad leiutused pidid järgnema. Niipea kui telefon ja telegraaf võeti üldiselt tarvitusele, hakkasid teadlased unistama sõnumite saatmisest traadita. Oli ammugi teada, et elektrit võib saata kaugele õhu kaudu traadita, aga keegi ei saanud seda teadmist praktiliselt kohandada.

G. Marconi, noor itaallane, oli huvitatud sellest probleemist ja ta tegi palju katseid Euroopas. Töötades aastaid noorel leiduril õnnestus saavutada üha kaugemaid punkte — kuid ta ei olnud veel rahul. Ta soovis saata teateid üle Atlandi ookeani. Aastal 1901 püstitati võimas aparaat kusagile Inglismaa läänekaldale valmis suureks katseks. Otsustati, et kolm punkti, mis kujutavad tähte S, pidid olema üle kantud määratud ajal. Siis Marconi tuli Ameerikasse ja asutas vastuvõtijaama Newfoundlandi saarele.

Ühel päeval Marconi istus tühjas väikeses ruumis Newfoundlandi saarel vastuvõtjaga kõrval ja silmad kellal enda lähedal. Aeg lähenes, millal operaator 2000 miili kauguses pidi algama signaliseerima tähte S.

Peaaegu pool tundi möödus ja polnud kuulda mingit heli. Kas katse pidi ebaõnnestuma? Korraga pinevas vaikuses Marconi arvas kuulvat nõrka tiksumist. Silmapilk hiljem tuli kolm väikest lühikest heli — täht S. Siis jälle vaikus. Ja jällegi nõrgalt kordus kolm väikest tiksu.

Heli oli hüpanud kahe tuhande miili tagant üle ookeani. Ikka ja ikka jälle kordus signaal — polnud kahtlust, et katse oli õnnestunud. Nii maailm sai sädetelegraafi.

Isegi traadita telegraaf ei olnud veel tehnika viimne sõna ühenduste arengu teel. Niipea kui Marconi oli täiendanud traadita telegraafi, hakkasid teadusmehed töötama traadita telefoniga. 15 aastat pärast esimest traadita teate saamist, algas raadio oma võrreldamatut võidukäiku kogu maailmas.

1914. aastal olid raadioühendused juba kõigis tsiviliseeritud mais kogu maailmas.

See oli suur leidur Thomas Edison, kes tegi võimalikuks kasutada elektrit valgustamiseks. Paljude aastate eest teadusmehed teadsid, et elektrivool kuumendab seda traati, mis teda kannab, ja mõned katsusid toota elektrivoolu sel viisil, et tugev vool kuumendas peenikest traati kuni selle valge karastuseni. Kuid need traadid põlesid kohe ära. Edison otsustas panna traadi klaaspirni, millest õhk oli välja pumbatud. Üks raskusist oli leida sobiv traat. Noor leidur töötas kannatlikult ja väsimatult edasi, katsetades üht materjali teise järel. Lõpuks 1879. a. tal õnnestus leida söekiude, kuumutades puuvillast niiti. Need õhukesed niidikesed ta pani pirni ja ühendas traadikestega, mis viisid elektrit tootvasse masinasse. Ta kõrvaldas õhu pirnist ja pani elektri põlema. Imeilus valgus, kiirgavam kõigist seninähtuist, tervitas ta silmi. See oligi elektervalguse sünnitund.

Edison on ehitanud elektrikeskjõujaama, millest elektrivoolu võib saata majadesse ja kodudesse. Peagi inimesed kõikjal said elektervalgustuse ohtlike õlilampide ja gaasivalguse asemele, mis olid senini tarvitusel.

Uued kohandamised elektri alal on alatisealt leiutamisel.

Tänapäev meie truu orjatar teeb meile nii palju kasulikku tööd, et on raske uskuda, kuidas inimesed varem ilma temata toime tulid.

Suurlinn elektritulede säras

VANAI SA SURM

A. H. Tammsaare

Uhel hommikul ei tõusnud vanaisa voodist. Kui minia temalt küsis, mis tal viga, vastas ta:

„Ei kedagi.“

„Miks sa siis üles ei tõuse?“ päris minia edasi.

„Hakkan surema,“ vastas vanaisa.

„Kuidas sa siis sured, kui sul midagi viga ei ole?“

„Eks näeb.“

„Aga kes su vitsad siis korvi paneb, mis sa eile metsast koju tõid?“

„Vitsad,“ lausus vanaisa ja vaikis natuke aega. Siis ütles ta: „Vitsad pange mulle kirstu.“

„Ega sa ometi hauas taha korve edasi punuda?“ naeratas minia.

„Mis sealgi paremat teha,“ arvas vanaisa.

„Eks sul siis kulu lõpuks ka puhkus marjaks ära,“ ütles minia, tõusis toolilt ja läks välja, nagu oleks tal mõni hädaline asi toimetada.

Natukese aja pärast astus sisse kuue-seitsmene Uku ja ütles:

„Vanaisa, kas hakkad tõesti surema?“

„Ema ütles või?“ küsis vanaisa vastu.

„Ema ütles isale, ma kuulsin ja tulilin vaatama.“

„Et kuidas ma suren, mis?“

„Jah, vanaisa.“

„Kas sa siis surma ei karda?“

„Mis ma tast ikka kardan, ega ta minu kallale tule.“

„Ää ole nii kindel, et ei tule. Vahel tuleb ka sinusuguse kallale. Tuleb ja koputab uksele kopp, kopp, kopp! ja küsib, et kas siin elab see ja see ema silmaterana.“

„Kas sina oled ka oma ema silmaterana?“ küsis Uku.

„Mis nüüd minu ema silmaterast veel, kui mul endalgi pole änam silmi peas!“ ohkas vanaisa.

„Kuidas sa näed siis metsas käia ja vitsu korjata, kui sul pole silmi peas?“

„Mul on ju kepp,“ seletas vanaisa.

„On siis kepil silmad?“

„Kuidas siis muidu. Kepil on silmad ja kõrvad.“

„Kui sa ära sured, siis jäta oma kepp minule.“

„Sul on ju endal alles silmad ja kõrvad.“

„Aga kui saan vanaks ja jään pimedaks, nagu sinagi, vanaisa...“

Ema tuli uuesti tuppa, nõnda katkes Uku ja vanaisa jutt.

„Tahad ehk süüa, vanaisa?“ küsis minia. „Toit peletab surmamõtted.“

„Mis ta neist veel peletab.“

„Nii et mõtled ikka tõesti surema hakata?“

„Mis siis veel! Niikuinii olen kümme aastat pimesi kepi varal kohmitsenud.“

„Kust siis sul nüüd äkki need surmamõtted?“

„Tihasest, minia, tihasest.“

„Kuidas nii tihasest? Tihane pole ju surmalind, iseasi, kui kirikuhakk või kägu.“

„Minu surmalind on tihane.“

„Kus sa temaga siis kokku said?“

„Eile metsas, tuli mu kaabulotile nokkima.“

„Kust sa tead, et see oli tihane?“

„Häälest, mis muud. Toksib nokaga ja karjub.“

„Ja see tähendab surma?“

„Aga mis siis muud minusugusele? Ega ma ometi pea ootama, kuni linnud tulevad mu pimedaid silmi nokkima?“

„Kus sa siis olid, kui tihane tuli?“

„Puhkasin jalga kännu otsas.“

„Siis ehk tihane ei teadnud, et oled sina, pidas kännuks.“

„Muidugi pidas kännuks, mädane nud kännuks. Ja seda ma olen, tihane oma nokaga tuletas meele, tihane, see jumala linnuke. Mina ise olin selle unustanud. Nüüd ma änam ei unusta.“

„Inimeste juttu ei pane sa juba amugi enam mikski, vanaisa, mis sa siis sellest linnukesestki nii tõsiselt võtad,“ rääkis minia.

„Ega linnuke a'a juttu, tema muidu. Tema nokaga toks, toks, toks! Nagu taoks naelu laua sisse.“

„Ega kõik naelad ole kirstunaelad.“

„Pole minu tarvis änam teisi naelu, miniake.“

Nad vaikisid tükk aega, siis küsis minia:

„Kas sured rõõmuga, vanaisa, kui ehk surm tuleb?“

„Aga mis siis veel!“

„Kahju ei ole lahkuda?“

Vanaisa ei vastanud, liigutas end ainult asemel.

„Nii et on kahju,“ lausus minia natukese aja pärast.

„Nagu oleks,“ nõustus vanaisa.

„Millest sul õieti kahju on?“

„Elu on nii ilus,“ lausus vanaisa.

„Tõesti ikka või?“ imestas minia.

„Läheb päev-päevalt aina ilusamaks.“

„Aga su silmad ei seleta ju seda ilu enam.“

„See ongi see kõige ilusam.“

„Ütled, et hakkad surema, aga heidad oma pimeduse üle nalja.“

„Miks nalja?“ küsis vanaisa. „Silmavalgus on mind mu elu ajal kõige rohkem taga kiusanud. Aina jooksin, aina tõttasin, et seda või teist näha. Mul polnud eluilmas rahu, polnud õöl ega päeval aega, aina olin nagu tuules. Aga nüüd lähen ja katsun kepiga, nüüd astun ja kuulatan.“

„Ja nõnda on elu ilus?“ küsis minia.

„Ilus ja rahulik. Veel pisut ja siis ei taha ega himusta ma änam midagi.“

„Ega siis piibust veel himu otsas ole? See on sul endiselt hambus.“

„Hambus teadagi, nagu kepp käes. Ühega katsun teed, teist nuusutan, aga popsida tahan päev-päevalt aina vähem. Sa mõtle ometi seda rahu ja õndsust, kui vajad elus veel ainult kõverat keppi ja tühja piipu! Aga ei tea, miks

see jumal peaks olema seda nõnda seadnud, et kui oled kord juba nii-kaugel, et võiks õnnelikult elada, siis tuleb surm. Oled suure vaevaga sinna- maale saanud, et eluhammas ei hakka änam sinu peale, siis tuleb ära minna.“

„Võib-olla ei tule veel.“

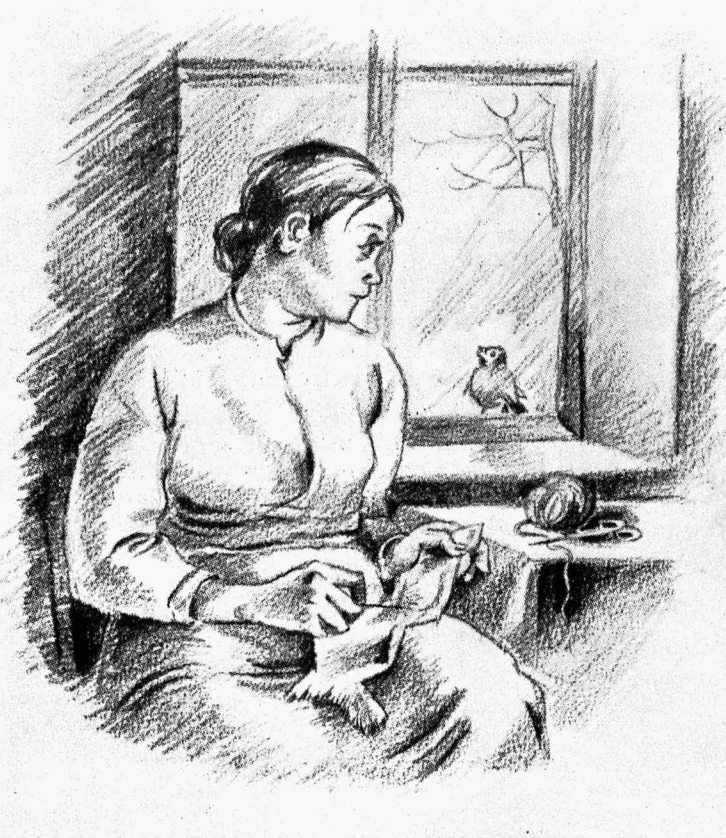
„No tuleb...“

Minia pani särki, millele ta nõo- pe ette ajanud, lauale, tõusis toolilt ja lahkus jällegi toast. Seda silmapilku oli Uku nähtavasti kogu aeg varitse- nud, sest niipea kui ema oli läinud, lip- sas ta kohe tuppa.

„Vanaisa,“ ütles ta kohe, nagu kar- daks ta, et enne tuleb ema tagasi kui tema jõuab oma asju ära rääkida, „kas jätad oma kepi minule, kui hakkad su- rema?“

„Tihane oma nokaga tuletas meele...“

Tihane lõi nokaga vastu ruutu

„Kepp tahab minuga kirstu,“ vastas vanaisa.

„Nii et sa seda minule ei anna?“ küsis Uku. „Müü ta mulle, vanaisa, ma ostan ta ära, mul on raha küll.“

„Kuipalju sul on raha?“

„Kindlasti ei tea, aga üle kolme krooni.“

„Ja sa annad kõik selle raha minule, kui saad kepi?“

„Kõik.“

„Tead, Uku, niisukest keppi, nagu minul, raha eest ei müüda.“

„Mis eest siis?“

„Niisukese kepi peab ise tegema või pika eluga teenima.“

„Müü siis mulle oma piip,“ mangus Uku.

„Piip!“ imestas vanaisa. „Surm ei leia mind ju üles, kui müün oma piibu sinule.“

Siinkohal katkes nende jutt, sest ema tuli tuppa tagasi ja Uku arvas end varsti ülearuseks. Peaasi, asjata oli toas vah-

tida, kui ei saanud vanaisaga sellest rääkida, millest süda kipitas, sest Uku oli harjunud vanaisaga oma asju iseseisvalt ajama, ammugi mitte ema ega mõne teise kuuldes. Aga ema aimas, et Ukul pidid vanaisaga mingisugused eriasjad olema, sellepärast küsis ta:

„Mis see poiss siin piilub?“

„Kaupleb päranduse pärast.“

„Mis päranduse? ...“

„Noh, mul on ju kepp ja piip.“

Natuke aega vaikust, siis küsis minia:

„Sai ta siis kaubale?“

„Ei veel. Setu mul seltsilist veel elus.“

Jälle valitses toas vaikus. Viimaks lausus minia:

„Ei sa veel sure, vanaisa.“

„Miks nii?“

„Sa muretsed alles eluseltsiliste pärast.“

„Piip ja kepp kõlbavad ka surmaseltsiliseks,“ vastas vanaisa.

*

Möödus paar päeva. Vanaisa lamas endiselt. Ei ta kaevanud häda ega tahtnud süüa, ainult rüüpas vahetevahel kruusist külma vett, katsus oma kadakast keppi ja hoidis tühja piipu hammaste vahel. Toppis ta kord tubakatki täis, aga tuld peale ei pannud. Kui oli juttu, siis miniaga ikka praegusest eluõnnest, millest peab lahkuma, ja Ukuga piibust ja kepest, mis lähevad hauda kaasa. Ei aidanud mingi mangumine poisi poolt, vanaisa ei loobunud oma kahest viimast eluseltsilisest. Kui Uku viimaks oma hädaga pöördus ema poole, et see aitaks vanaisa meelt muuta, ütles ema poisile:

„Ei vanaisa nii pea sure, kui ta nii väga oma piibust ja kepist kinni hoiab.“

„Vanaisa ütleb, et surm ei leia teda üles, kui tal pole piipu ja keppi,“ seletas poiss emale.

„See on ju ainult nali,“ rääkis ema nagu lohutades. Surijad ei heida nalja.“

Agaga Ukule polnud ema sõnad mingi lohutus. Tema meeled rippusid nii väga vanaisa kepi ja piibu küljes, et ta oleks ennem kuulnud tema surmast kui ellujäämisest, kui aga oleks saanud kuidagi kätte kas mõlemad või ühegi neist esemeist.

Kolmandal päeval agaga juhtus nõnda, et vanaisa lamas oma asemel, silmad akna poole, kus all istus minia midagi nõeludes. Samal silmapilgul lendas tihane aknale ja lõi oma väikese nokaga toks, toks, toks! vastu ruutu. Minia käed peatusid nõeludes, sest silmad vahtisid tihast.

„Näed sa mu tihast?“ küsis vanaisa.

„On see siis sinu oma?“ küsis minia vastu.

„Agaga kelle siis. Kõhu alt ilus roheline.“

„Ega sinu silm ometi sealtmaalt seleta, et ta on roheline?“ küsis minia värinaga südames.

„Seletab, täna seletab,“ kinnitas vanaisa. „Näen sedagi, et jumala linnuke lendas korraks ära, aga tuli uuesti tagasi, vaatab, kas on veel vaja toksida või aitab juba sellest.“

Minia kuulas ja vahtis üksisilmi vanaisa poole, unustades tihase hoopis. Ta oleks tahtnud midagi öelda, aga ei leidnud sõnu. Nõutult lahkus ta toast, et jätta vanaisa tema jumala linnukese-ga. Väljas ütles minia oma mehele, vanaisa pojale:

„Hakkab teine vist

tõesti surema, ütleb, et näeb tihast aknal.“

„Kuuleb ehk ainult, kui see nokaga ruudul toksib.“

„Ei, ei! Nägi sedagi, kui tihane aknalt ära lendas ja varsti tagasi tuli.“

„Minu ema ütles ikka, et enne surma saavad pimedad nägijaks ja kurdid kuuljaks, nii et võib olla temagi...“

„Jah, võib-olla et...“

Seni kui isa ja ema meenusid vanarahva tarkust surma tulemisest, jooksis Uku, kui oli kuulnud ema esimesed isale öeldud sõnad, kohe tuppa vanaisa juure. Sest kui see tõesti hakkab varsti surema, siis oli viimne aeg viimseks katseks, ehk muudab ta ometi oma meelt ja pärandab temale kas piibu või kepi või mõlemad.

Poiss arvas, et vanaisa on magama uinunud

Aga kui Uku tупpa sai ja vanaisaga rääkima hakkas, ei vastanud see. Poiss arvas, et ta on ehk magama uinunud, aga siis märkas ta, et vanaisa silmad on lahti. Sellest taipas ta, et mis magazine see on, kui silmad on lahti. Pealegi olid vanaisa silmad nii imelikud, need olid nagu lammaste silmad, kui ema tõi nende pead sügisel korviga tупpa.

Uku jooksis tuhatnelja toast välja isa ja ema juure ning karjus:

„Ema ae, ema, vanaisa on surnud!“

„Ära aja tühja,“ vastas ema. „Ma just praegu...“

„Ta silmad on nagu surnud lamba silmad!“ kinnitas Uku.

„Pea oma suu!“ käratas isa.

„Nõnda ei tohi vanaisast rääkida,“ õpetas ema.

Viimased sõnad räägiti teel tупpa. Ja kui saadi sinna, siis leiti, et vanaisa oli tõesti lahkunud, nagu oleks ta järgnenud tihase, selle jumala linnukese, kutsele. Polnud enam muud teha kui pidi ainult lahkunu silmad kinni suruma.

Aga kui Uku jäi emaga kahekesi, küsis ta kohe:

„Mis saab vanaisa kepi ja piibuga?“

„Need paneme talle ilusasti kirstu kaasa,“ vastas ema.

„Kui saaks kepi ja piibu endale!“ lausus Uku igatsevalt.

„Mis sul siis sest vanaisa kepi?“

„Noh, siis piibu!“

„Kallis poiss, mis sa selle piibuga teed!“

„Ega vanaisagi temaga enam midagi tee, kui ta on surnud.“

„Surnud vajavad nii mõndki, mida elavatel pole tarvis,“ seletas ema. Aga Uku ei saanud sellest kuidagi aru ja pidas ema sõnu paljaks ettekäandeks. Sellepärast ei jätnud ta endale mungumast vanaisa keppi või piibu, nii et ema pidi lõpuks asjast isalegi rääkima. Kuid see ütles kindlasti, nii et polnud enam võimalik vastu rääkida:

„Kui vanaisa tahtis piibu ja keppi kirstu kaasa, siis peavad need sinna minema.“

Sellega oli kogu küsimus otsustatud. Ometi ei kaotanud Uku lootust, et ehk sünnib ometi midagi, mis pöörab isa ja

ema meele. Ehk sünnib midagi nii-sugust nagu vanaisaga, kellele tihane tõi surmasõnumi. Keegi pole kunagi kuulnud, et tihasel oleks surmaga midagi tegemist, aga nüüd korraga nägid ja kuulsid kõik, et ometi on. Miks ei või siis vanaisa piibu ja kepi sama ime sündida: kõik kinnitavad, et nad lähivad kirstu kaasa, aga äkki teine ei lähe, vaid jääb Ukuga.

Veel matusepäeva hommikulgi ootas Uku mingit imet, ootas ja keerles vanaisa kirstu ümber. Lõpuks ei saanud ta muidu kui pidi emalt tasakesi, teiste salaja küsima:

„Kas vanaisal on ta piip taskus?“

„On, on,“ kinnitas ema. „Kes ta ära võttis, ma ise panin ta sinna.“

Aga Ukule tundus äkki, et kui läheks oma käega taskut katsuma, siis piibu ei leiduks — ei leiduks puhtpalja ime pärast. Sellepärast jooksis ta ema sabas, kuni sai öeldud:

„Ma tahaks katsuda.“

„Piibu või?“

„Piibu...“

„Ole sind hullu küll oma piibuga!“ hüüdis ema, võttis aga siiski poisil käest kinni ja ütles: „No tule siis katsu ise oma käega, et piip on vanaisa taskus, kui sa muidu rahu ei saa.“

Nõnda astus Uku ühes emaga avatud puusärgi juure, kus see rääkis:

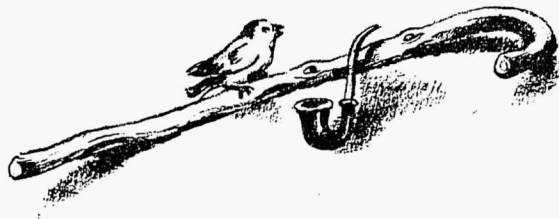
„Näed, kepp on vanaisal siin käepärast, kui tal sealilmas vaja oleks, ja piip on siin taskus, katsu ise, et usuksid.“

Kõik seisid karjas puusärgi ümber ja küünlad põlesid nii heledasti, kui Uku sirutas oma käe üle kirstuserva ja pistis taskusse, kus oli tõepoolest vanaisa piip. Kui ta oma käe tagasi tõmbas, tundis ta äkki, et ta oli tühja uskunud, kui ta oli lootnud imet. Kui see polnud tänini tulnud, kuidas oleks võinud ta nüüd veel tulla! Vanaisale tõi tihane surmasõnumi, aga piibu ei või enam keegi taskust võtta, see jääbki sinna.

Ja Uku puged kõrvale, kus teda keegi ei näinud ega kuulnud, ning nuttis kibedasti, nagu oleks temal vanaisast kõige rohkem kahju. Aga kui keegi oleks teadnud temalt küsida, mispärast ta õieti nii väga nutab, siis oleks ta vaevalt võinud öelda, oli see tõesti pii-

bu ja kepi või selle pärast, et surnud vanaisal oli peale oma kepi ja piibu veel imetihane, kes tõi surmasõnumi, temal aga, kes ta alles elab, pole ei keppi, piipu, tihast ega muud imet. Surnud vanaisal on, millega minna hauda, temal,

Ukul, pole midagi, millega elada. Sest see, mis tal on, see ei huvita ega rõõmista teda praegu. Selle kõige annaks ta kas või selle vanaisa tihase eest, kes toksis metsas tema kaabulotil ja pärast kodus aknal.

Natalie Mei illustratsioonid.

Alutaguse põlismaa põues

Aast-aastalt jäävad metsad vähemaks. Seal, kus enne lokkasid padrikud ja sulisesid sood, on viimaste aastate jooksul asemele tulnud kultuurheinamaad. Inimesed vajavad üha rohkem tulutoovat maad, seepärast roogitakse võsa ja kuivatatakse soid. Suurimadki metsad peavad ruumi andma põllumaale. Ringi rännates meie kodumaal näeme aga siin-seal küllalt sinetavaid metsi. Kõige rohkem leidub neid Tartu-Tapa raudtee ja Peipsi järve vahel, Tartu- ja Virumaa piiril.

Juba vanast ajast on nende kahe maakonna rajamail asetsenud suured Alutaguse metsad. Ja tänapäevani on need jäänud veel kohati puutumata ning kannavad põlismetsa ilmet. Aeg-ajalt loeme ajalehtedest üksikuid sõnumeid karudest või huntidest, kes siin Alutaguse põlismetsade piirkonnas elutsevad. Oma saagijahil rändavad nad siit välja metsa piiril asetsevate talude karjamaadele ja muravad seal tihti mõne lamba või karilooma ning viivad endaga kaasa — saagiks. Säärastel juhtudel korraldatakse harilikult kiskjate peale jaht, kuid kavalad metsloomad poevad sügavale soometsade tihnikusse, kus jahimeestel on võimatu neid kätte saada.

Alutaguse metsade südames ei elutse üksi metsloomad, vaid ka inimene on siia endale soetanud eluaseme. Otse keset kõige süngemaid metsi, üle kolmekümne kilomeetri kaugel küladest ja taludest, leiame siin metsade põues väikese asula. Hoonete järgi otsustades näib, et vanimad sünsed ehitused võivad olla juba üle saja aasta vanad. Nii võime arvata, et inimene on juba ammu asu-

nud siia põlismetsa elama. Säärase elamaasumisega peab midagi ühenduses olema, et inimene teiste juurest nii kaugele metsa südamesse on välja rännanud. Pealegi ei olnud vanal ajal võimalust siit välismaailmaga mingisugust ühendust pidada, sest siia polnud mingisugust juurepääsuteed ja metsad olid läbipääsmatud. Ainult talvel lumega võis siit suuskadel välja saada. Niisuguseid vanu metsatalusid, mis juba aastasadade eest siia metsa südamesse rajatud, leiame Alutaguse laanes kolm: Kүүsaku, Aadumäe ja Kopli talu.

Astume siis ühte peresse sisse, et metsa elanikega pisut juttu vesta. See on Kүүsaku talu. Pikad tänavaaiad viivad juba metsa piirilt talu õueni. Need on tehtud selleks, et talu õuest oleks võimalik loomi otse metsa saata, ilma et need lähöksid õue ümber asetsevaile põldudele. On loomad juba metsas, võivad nad seal omapead elada ega tule tagasi enne kui janu neid selleks sunnib. Talu õu on piiratud kahekordse kõrge taraga. Üks tara on pärit vanast ajast ja on juba osaliselt lagunenenud. Ta on ehitatud pikkadest põiki asetatud lattidest ja teda on vanasti nimetatud hundiaiaks. Põiki asetatud latiribadest ei suutvat hunt üle hüpata ega talu õue kurja tegema tulla. Vanaaegne taluõue aed on olnud võrdlemisi laialdane ning on kaitsnud kogu hoonete piirkonda. Nüüd on sellest sissepoole ehitatud moodne ilus püst-tara, mis on tehtud juba raudnaeltega.

Kүүsaku talu õues kohtame praeguse talu peremehe Mardiga. Ta on juba vana, umbes

seitsmekümneaastane, tüsedakasvuline mees laiade vurrude ja pika valge habemega. Nagu metsade elanik kunagi on ta väga sõnakehv ja meie jutt ei taha kuidagi sobida. Alles pikapeale, kui oleme soojas toas ahju ees istet võtnud, hakkab vanataat jutustama, mis ta vanemad talle esiisade metsakolimise kohta on rääkinud. Juba Kүүsaku Mardi vanaisa kolinud Oonurme mõisniku viha eest siia põlismetsa põue peitu.

„Neid olnud neli meest sealt Oonurme kandist,“ algab Mart juttu ja viskab uusi puuhalge tulle, kus need heleda leegiga põlema prahvatavad. Sooja peab saama, ega meil puupuudust ole, oleme metsa lapsed,“ kõneleb Mart ja vaatab aknast välja, kus õhtuhämaruses sügistuul üsna maja lähedal asetsevate põlispuude ladvus kohiseb.

„Minu vanaisa Hannes oli teoorjuse ajal kupjale vastu hakanud,“ seletab Mart, „ja järgmisel päeval pidanud ta mõisa tallis soolaseid vitsu saama. Ka mitme teise teolise jaoks olnud vitsad leos. Tol ajal ei olnud ju inimesel võimalik kuhugi saksa mõisniku eest põgeneda. Ei jäänud muud midagi üle kui pidanud aga igaüks, kellele vitsad määratud, minema järgmisel päeval mõisatalli juure ja karistuse vastu võtma. Vanaisa süda ei ole aga säärast alandust välja kannatanud. Ta käinud öösi teiste karistusalluste pool ja nii peetud üheskoos nõu metsa redusse minna. Vastu hommikut hakatudki hämaruse varjus ratsahobuseil Alutaguse metsade poole põgenema. Esimene öö ja ka sellele järgnev päev oldud veel Oonurme küla lähikonnas metsapeidus. Nüüd saanud põgenejad kuulda, et kui nad redust välja ei tule, antakse nendele määratud hoobid nende lastele või naistele, kes taludesse maha jäänud. Meestel ei jäänud muud üle kui kolmanda öö tulekul hiilida oma taludesse. Nad võtnud oma pere ja hädavajalise majakraami kaasa, mis köidetud hobuste selga, ja nii hakatud rändama metsa südame poole nii kiiresti kui võimalik. Kolme päeva pärast oldud juba niikaugel, et mõisniku tagaajamist polnud enam tarvis karta. Oonurme mõisast tulnud küll põgenejaid ratsahobuste ja hagijatega taga ajama, kuid suured mõisa hobused ei olevat saanud enam metsatihnikus edasi ratsutada, vaid vajunud põlvini rappa. Talumehed põgenenud aga oma väikeste kergete hobustega juba üsna sügavasse põlismetsa. Ainult üks hagijas tulnud siia neile jälgipidi järele, kuid see püütud kinni ja viidud kaasa. Nii põgenenud mõisa teoorjad ikka metsa mööda edasi Peipsi poole. Põgenemine kestnud nä-

dala. Siis oldud juba üle mitme soo ja raba ja nii paksust metsatihnikust läbi, kust enam keegi ei julgenud ega osanudki järele tulla. Ühel ööl jõudnud põgenejad suure kivi juure, mis asetsenud kõrgel künka otsas, jämedate puutüvede vahel. Põgeneja, kelle nimi olnud Aado, valinud selle kivi endale telgipaigaks ja hakanud siia endale osmikut üles ehitama. Tollest ajast peale olevatki selle koha nimi Aadomäe.“

Veel praegugi kannab üks Sonda-Mustvee kitsarööpmelise raudtee jaamadest nime Aadomäe. Nagu vanataat seletab, olevatki jaamahoone ehitatud sinna, kus vanasti põgenik Aado endale kodu rajanud. Teised pered läinud veel natuke maad edasi ja asutanud praeguse Kүүsaku ja Kopli talu.

„Millest need põgenikud siis elasid?“ küsin vanataadilt.

„Eks nad esialgu elanud kaasavõetud kraamist, pärastpoole hakkasid linde püüdma ja metsloomi küttime. Tollal olid ju veel metsad täis kitsi ja põtru, rääkimata jänestest ja kõikisugu lindudest, keda oli kerge püüda.“

Järgmisel kevadel nad hakkasid juba vara puid maha võtma ja kütist tegema. Nii sai juba natuke viljagi maha teha. Salaja käidi aeg-ajalt Narva linnas soola ja püssirohtu toomas, mida seal loomanahkade vastu vahetati. Suvel tehti hoolega metsa heinamaadelt heina, et oleks võimalik hobuseid ja lehma ületalve pidada. Suvel hobust palju ei tarvitatud veel minugi päevil. Ei olnud ühtki vankrit, sest puudusid teed, mida mööda nendega sõita. Regesid meisterdasime küll ja talvel sai käidud pikki teid üle kuue-seitsmekümne kilomeetri nii Narva kui Tartusse.“

„Kas siis mõisnik oma põgenenud orje üles ei leidnudki?“ küsin Mardilt.

„Ju ta neid olevat leidnud,“ sõnab Mart, „aga enne olevat mitu aastakümnet mööda läinud, kui üks mõisa metsavaht jahil olles talvel ära eksinud ja metsatalude juure välja jõudnud. Metsavaht annud küll sõna, et ta salapärestest metsaelanikest tagasi jõudes ei räägi, aga ikka läinud jutt välja ja järgmise aasta talvel esimese lumega sõidetud mõisast metsaelanike eluga tutvuma. Vahepealse aja jooksul olnud aga peksuajad juba möödas ja talupojad maksnud mõisnikule renti. Ka metsataludest tahtnud mõisnik renti saada ja saanudki. Nüüd muutunud metsameestel elu üsna heaks, sest nad võinud igal pool väljas käia, ilma et neil oleks tarvitsenud midagi karta. Nii jäänudki metsataludes

käsitöövõime ja jahvatamine ära, mis kõige raskem töö olnud, ja igal talvel veetud viljakoomaid mõisa veski juure ja sealt terve aasta jaoks jahu tagasi. Elu olnud metsataludel tore, sest peale põllupidamise olnud neil veel küttemise õigus.“

Tol ajal, kus metsad ja metsloomad mõisnikule kuulusid, nõudnud mõisnik ka küttemise eest metsaelanikelt iga aasta tosina hundinahku ja ühe karunaha. Põtra ega hirve ei olevat mõisnik lubanud metsameestel tappa.

„Kes neid küll nüüd sellepärast laskmata jättis,“ lausub metsatalu peremees. „Veel minu nooruspäevilgi oli meil tihti põdraliha toiduks.“ Ja ta vaatab jälle akna poole, kust küll enam midagi välja näha ei ole. Öhtupimedusest kostab vaid tugevneva tuule kiunumist põlismetsa ladvus. Näib, nagu ta kuulataks midagi. Võib olla, et vanaperemees meenutab oma nooruspäevi, mil säärestel sügisöhtutel metsloomad veel ümber talude hulkusid ja neid siis oma elamu piirkonnast oli kerge kütida. Vanal peremehel näib midagi meenuvat, sest ta naeratab vaikselt poolpõlenud halge ahjus kohendades. „See oli ikka imelik lugu küll,“ lausub ta endamisi ja jääb vaikides ahjupaistele istuma.

„Mis lugu see niisugune oli?“ küsin uudishimutsedes.

„Mis sellest enam rääkida, aga mõnikord tuleb jälle meele.“ Ja ta räägib siiski.

„Ma olin nii aastat kaheksateistkümmend vana, kui ühel tuulisel sügisööl isa minu ja venna äratas. Läbi une kuulsime, et ümber maja oli jooksumüdinat. Isa oli väljas käinud ja oli arvanud seal põdrakarja läbi meie õue jooksvat, mis veel tol ajal sügisöhtuil ei olnud sugugi haruldane nähtus.

„Poisid, võtke püss, metsaõnn on õues!“ hüüdis isa.

Jooksime siis vennaga mõlemad õue, püsid käes. Saime vaevalt paar sammu maja ees edasi astuda, kui otse meie nina all pimeduses paistis läheneva looma kogu. „Lase!“ hüüdis vend ning jooksis ise hirmu-

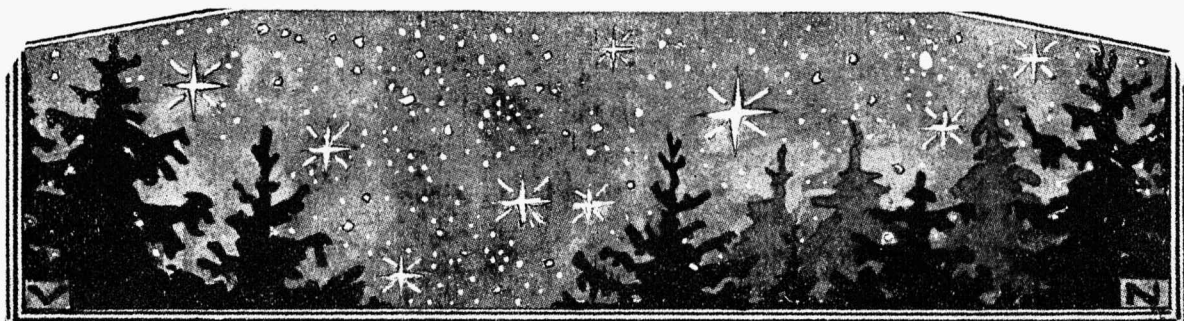
ga majja tagasi, sest vanarahva sõna ütleb, et „karutapjale olgu süng valmis, aga põdraküttele kirst“. Mina ei saanud enam aega arvatava metslooma eest põgeneda ja lasksingi kaks pauku. Alles hommikul selgus, et olin oma kaheaastase varsa maha lasknud. Hobused olid meil tol ajal rehe all ja sealt olid nad kuidagi välja pääsnud ning jooksid pimeduses ümber maja. Tuul oli vahepeal rehelaluse värava kinni lükanud ja nii ei saanud vaesed loomad enam ulu alla. Õnnetul viisil saingi mina metslooma pähe oma kõige armsama varsa surmajaks. Seitsaadik ma enam ei tahagi ühtki metslooma lasta. On nagu natuke halb looma peale sihtida ja teda surma saata. Pealegi on ju metsloomad nii ilusad ja neid on huvitav vaadelda, kui just naljahäda neid tapma ei sunni.“

Edasi jutustab vanataat, et kogu tema elupäevil pole tal küttemisest midagi välja tulnud — isegi siis mitte, kui ta on hundijälil käinud. Tema isa aga olnud tubli kütt ja kuulus karulaskja. Ühel kevadtalvisel päeval oli isa jälle läinud karujahile, kuid ei olevat öhtul enam tagasi tulnud. Paar-kolm päeva oodatud vana kütti, sest juba varematal aegadel oli ta mitu korda sattunud eksirännakuile, seekord oli aga asi olnud tõsisem. Kolmandal päeval oli kogu metsatalu perega mindud vana karukütti otsima. Päevase otsimise järele oligi koer juhtinud otsijad õigetele jälgedele. Ühes metsatihnikus olid lamanud mõlemad sülitse koos — karu ja mees. Kuid elumärki pole kummalgi olnud. Kui karu vana küti oli kinni haaranud, oli see olnud väle pussi tarvitama. Võitluses aga oli karu meest siiski nii tugevasti pigistanud, et enne ta enda surma ka tema käppade vahel olev mees oli jäänud elutuks.

„See on metsa seadus,“ lausub Kүүsaku vana. Põlismetsa küttele loetakse see ausaks surmaks, kui ta sureb kiskjaga koos, kelle vastu ta eluaeg on võidelnud. Veel palju räägib vana metsatalu peremees lugusid põlismetsa elust ja olust, millest loodame edaspidi veel jutustada.

Ev. J. Voith.

Jõulu muinasjutt

Are Lee

See juhtus ajal, kui Jeesus-laps sündis. Põlises Alutaguse laanes suusatas noor hundinahkset kasukat kandev jahimees. Pika painduva jahivibu ta oli visanud üle õla. Tugevat lühemavarrelist karuoda ta hoidis käes, kasutades seda suusakepina või pekstes sellega teelejäävate noorte kuuskede okstelt lund. Ta oli heas tujus, kuna jaht oli õnnestunud. Omada paar valget lumekana ja üht jänest jahipaunas tundus talle küllaldase põhjusena, et lustakalt ümiseda saagiga jahilt tulevate küttide laulu.

Talipäike oli loojumas. Punakalt helkis lumi veel kõrgete kuuskede tumerohelisel ladvaoksil, kuna metsaalune järjest pimenes. Aeg-ajalt hirmutas suusataja lendu mõne juba ööbima jäänud rähni või lapikaku. Siis oli ladvus kuulda rahutut tiibade pahinat ja hetkeks süttisid allavarisevad lumekristallid loojangu kiirtes ning näis, nagu sajakas kiirgavaid tähekilde saabuva taliöö sügavsinisest taevast.

Tuul oli vaikinud. Mets puhkas. Tasa sahisest kohev lumi laiade jahisuuskade all. Kütt ruttas. Külani oli veel tubli tunni tee ja juba süttisid härjavankri esimesed tähed.

Seal kahisesid äkki madalad kuusepõõsad ja nende vahelt välgatas metskitse valge sabatutt. Poisi jahikirg lõi uuesti lõkkele. Haarates vibu ta kihutas põgenenud kitssele järele. Ta silmaski looma üsna varsti ja rõõmustas, kui märkas, et see vaid vaevaliselt edasi komberdas. Küllap ta oli vigastanud oma jala.

Noore küti süda põksus. Kui nüüd saaks selle kitsse! Milline saak ühe päeva kohta! Siis ta oleks juba päris kütt ja võiks tuleval aastal meestega koos jahil käia ega tarvitseks enam kodus teha naiste tööd. Ja millise näo teeb Tarmo, see igavene kiidukukk, kui tema kitssega turjal külla suusatab! Seda maksaks juba vaadata!

Ta asetas noole vibule ja kihutas täie kiirusega, püüdes vähendada vahemaad, et siis parajal hetkel nool lendu saata. Metskits komberdas puude vahel, kuid püsis ikka väljaspool noole ulatust. Kui poiss jõudiski talle küllalt lähedale, oskas ta osavasti põigelda puude vahel ja nooled puurisid teda tabamata tüvedesse või lendasid vihisedes temast mööda. Öö saabus kiiresti. Et aga poisile näis, nagu jookseks loom küla poole, jatkas ta innukalt jahti, olles kindel tabamisele. Kuid jõudes juba üsna looma lähedale ta komistas mahalangenud puutüve otsa, mis lumekorralt vaevalt välja paistis, ja kukkus, lennates suure hooga kuusevõsastikku. Sealjuures jäi nooletupp ta alla ja praksatades purunesid kõik nooled. Jaht oli mokas.

Pahuralt tõsis kütt ja rapsis lume kasukalt maha. Siis, järele vaadanud suusad, ta korjas purunenud nooled kokku, vaadates, et mõni väärtuslik nooleots kaduma ei läheks, asetas vibu selga ja alustas kojusõitu. Kitsest polnud enam jälgegi näha ja küti tuju oli üpris paha.

Metsaalune oli pime. Vaid tähtede helk ja lume kiirgus andsid pisut valgust. Jämedad tüved seisid süngeina. Eemal, kaugemal, ulus üksik hunt. Poisil hakkas pisut jube. Tugevasti haaras ta pihku jahioda varre, kuid ta süda võbises. Ta ei kartnudki nii väga metsloomi. Karu magas talveund ja hundiga arvas ta toime tulevate. Aga talle meenusid kõik need salapärased lood, mida ta pikil taliööl oli kuulnud kütte jutustavat metsavanast, karuisandast ja pakasekuningast, kes luusivat laanes, karistades halbu ja hoolimatuid jahilisi — juhtides neid valetele ning eksitades metsapadrikusse.

Kas ta oligi enam õigel teel? Mets pidanuks juba harvenema. Küla koeri polnud ka kuulda.

Öö töötas tulla väga külm. Põhjataevas lõken- das virmaliste tulest ja tähed sirasid. Oli kasutu

huupi kihutada, seda ta teadis. Vanad kütid olid alati õpetanud, et öös eksinu peab jääma paigale, otsima endale varjulise ööbimiskoha ja ära ootama päeva saabumise.

Noor kütt suusatas siiski veel tükk aega, lootes leida õige tee, kuid märgates, et mets ei muutu sugugi tuttavamaks, ja et ka väsimus kallale kippus, otsis ta tihedaoksalise suure kuuse, otsustades öö veeta selle all. Ta kraapis kuusealuse lumest puhtaks, kogus siis käsikaudu kuivi oksaraage ja süütas need tulekivi ja taela abil põlema. Kui kuivad oksad leegitsedes põlema hakkasid, tundis ta end kohe palju kindlamini. Ta kogus hulga oksa ja kuivi tüvikuid ning peagi leegitses suur lõke, levitades meeldivat soojust. Siis ta löikas oma jahinoaga mõned parajad männiteibad ja suure hulga tooreid kuuseoksi ning ehitas nendest kuuse alla jahimeheonni, mida ta väljastpoolt kindlustas veel lumega, kühveldades seda okste peale. Kogunud veel tagavaraks lõkkepuuid, istus ta tule ääre kuuseokstest seatud istekohale ja hakkas endale õhtusöögiks küpsetama üht lumekana, mille magus praelõhn peagi täitis metsaaluse.

Akki tõusis metsa kohal suur kohin, nagu oleks lennanud parv suuri linde. See kohin lähenes, ja korraka hakkasid puude ladvad kumama ja lumi särava nagu heledaimas päikesepaistes. Enne kui poiss suutis õieti ehmudagi, laskus taevast tema tule juure särav Tähe-neitsi.

Ta oli nii hiilgav ja sädelev, et noor kütt pidi silmad sulgema. Kui ta oli end kogunud ja jälle julges vaadata, seisis Täht täies hiilguses tule juures ja soojendas käsi. See, et Täht sedasi käsi soojendas ja et ta oli kuidagi abitu ja kohmetu näoga, mõjus noorele kütile julgustavalt ja praadimisorki ära pannes ning püsti tõustes ta ütles lihtsalt:

„Olen vaid väike äraeksinud kütt, kuid minu tuli on sinu kasutada.“

Täht naeratas oma säravaima naeratuse ja ütles:

„Olen Jeesus-lapse täht. Jeesus-laps peab täna öösel sündima Juudamaal. Tulen kaugelt Põhjast, sealt, kus on kõikide tähtede kodu. Üle Lapi tundra tulles nägin üksikut onni, kus noor tüdruk oli meelt heitmas, kuna tal polnud midagi oma haigele emale süüa anda. Jätsin oma leivakoti, mille Vanaisa mulle teemoonaks kaasa andis, temale. Nüüd aga kipub nälg mulle endale kallale, ja kui siis nägin sind siin lumekana küpsetamas, mõtlesin sinult paluda külalislahkust. Ega sa keela mul pisut puhata siin tule juures? Mula on veel pikk tee ees ja südaööks pean juba olema Petlema.“

Noor kütt naeratas. Tal oli hea meel, et ta võis aidata Jeesus-lapse tähte. Ta tõi oma maga-

misasemelt sületäie pehmeid kuuseoksi, pani need tule ääre ja palus Tähte istuda ning end soojendada.

Täht jutustas imelisi lugusid tähtede kodust ja mängudest, mida nad armastavad. Nii sai noor kütt teada, et see kuma, mis taliõil paistab põhjataevast, on tähetütarde etete hiilgus. Tänaegi olevat neil suur pidu tema lahkumise puhul ja Jeesus-lapse tervituseks.

Kütt kuulas ja imestas. Ka puud kuulasid, kumardades oma latvu lähemale. Kütt märkas imestusega, et igal puul oli oma nägu. Suur kuusk, mille alla ta oma onni oli ehitanud, naeris mühisedes endale habemesse, kui ta märkas poisi imestavaid pilke.

Siis kuulis noor kütt kohinat ja ümber vaadates nägi ta suure hulga jäneseid kükitamas ümber tule. Nende taga seisis hirved ja üsna põõsaste äärest paistsid põtrade laiaharulised sarved. Kõik nad kuulasid vaikse tähelepanuga Tähe-neitsi juttu ega kartnud enam põrmugi kütti ega tuld.

„Nüüd pean jälle teele asuma,“ ütles Tähe-neitsi kütile. „Et sa olid hea minu vastu, siis tänutäheks võin sind kaasa võtta Lõunamaale Jeesus-last tervitama. Muidugi siis, kui sa ise tahad tulla.“

„Oi, küll tahaksin!“ rõõmustas noor kütt. „Aga kuidas ma saan? Jalgsi minnes on tee ehk liig pikk?“

„See on üsna hõlpus korraldada. Sa võta vaid minu käest kinni, hoiu tugevasti ja sule silmad. Enne sa ei tohi vaadata kui ma luban, muidu läheb pahasti.“

Suur kohin täitis jälle laant, kui nad lendu tõusid. Mõne aja pärast lubas Täht noorel kütil silmad avada. Ümber vaadates see nägi, et nad istusid säravas saanis, mida vedas kaks helevatget välkkiiret hobust. Tee, mida mööda nad kihutasid, oli Linnutee. Ta nägi veel palju tähti säravates saanides sõitmas ja neile tervituseks viipamas. Tähe-neitsi rääkis, et igal inimesel on oma täht, kes teda hoiab ja valvab sündimisest surmani. Üks täht kihutas otse nende kannul, ja kütt sai teada, et see oligi tema täht, kes teda pärast jälle koju tagasi viivat. Ettevaatlikult piilus kütt tagasõitjat. Ta tahtis näha, kas tema täht on ka ilus ja särav. See oligi päris hiilgav, aga Jeesus-lapse tähega ei saanud seda sugugi võrrelda.

Alla vaadates ta nägi, kuidas kõrged mäed ja tumedad mered mööda vilksatasid. Siis hakkasidki paistma Petlema karjamaad ja Täht peatas oma kiired hobused.

„Olemegi kohal. Astu nüüd välja ja mine nende karjastega koos, siis saad näha vastsündi-

nud Jeesus-last. Mina jään siia üles, et näidata teed tarkadele, kes on kaugelt maalt teel siia. Sule nüüd jälle silmad.“

Kui noor kütt uuesti silmad avas, seisis ta Petlema karjaste lõkketule juures, ja ülal nende kohal kuulutas Ingel rõõmusõnumit Jeesus-lapse sünnist. Täis hardust kuulasid karjased ja kütt Inglise sõnu. Kõrgel nende kohal säras aga uus hele täht.

Siis juhtis Ingel karjased Jeesus-lapse juure, ja need ei märganudki, et nendega läks kaasa võõras jahimees, kes kandis hundinahast kasukat ja hoidis käes tugevat jahioda. Nad leidsid väikese vastsündinu soojas laudas vana tõsiseilmelise künnihärja söimes magamas. Kui nad teda vaatlesid, avas laps silmad ja naeratas neile, ja siis oli, nagu oleksid kõik hõbedased kellukesed helisenud.

Noor kütt kumardas ja puudutas tasa-õrnasti Jeesus-lapse pisikest käekest, mis paistis mähkmete vahelt. Laps naeratas talle usaldavalt. Siis hakkas inglite koor laulma imeilusat kiituslaulu.

„On aeg minna,“ kuulis kütt korraka kedagi sosistavat. See oli tema täht, kes ootas, ja peagi kihutasid nad säravas saanis tagasi lumisesse Põhja.

Hetke ei märganud kütt enam, mis juhtus. Uuesti silmi avades ta leidis enese jälle laanes oma kuuseokstest asemel ja märkas, et tuli hakkas kustuma. Kuid ka hommik polnud enam kaugel. Ida pool lõi taevaserp juba punama ja tähed kahvatasid.

„Milline imeline uni see oli,“ mõtles noor kütt. Siis mäletas ta aga Jeesus-lapse sõrme puudutust oma käel, mis tulena olj teda läbistanud. Kaheldes ja segasena ta hakkas kohendama oma suuski kojusõiduks.

Püüdes umbkaudu määrata, kuspool küla võiks asuda, ta nägi korraka põõsaid liikuvat.

Suur põder astus ta juure, nükkas oma koonuga ta kasukakäist, nagu teda kaasa kutsudes, ja hakkas ise rahulikult ees sammuma.

Kütt järgnes talle, imestades ise, et tal polnud mingit tahtmist põtra tappa, kuigi see kõndis otse tema kõrval, riivates vahel oma küljega ta kätt, mis hoidis teravat jahioda.

Peagi jõudsid nad metsast välja ja kütt nägi lagendikul küla, mille majade suitsuakendest tõusis hommikuste keetmiste suitsu. Ta patsutas põtra sõbralikult kaelale ja see sammus aeglaselt metsa tagasi.

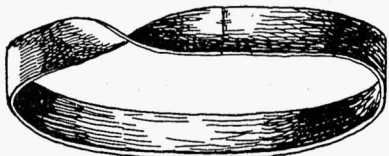
Sellest päevast peale noor kütt ei tapnud enam ainustki looma. Ta sai küla targaks. Metsloomad ja -linnud tulid sööma tema pihust ning jutlesid temaga. Ta teadis palju tarkusi, oskas tähtede keelt ja teadis rohtu iga haiguse vastu. Rahvas armastas ja austas teda kui õnnetoajat. Surivoodil ta jutustas loo, kuidas ta oli käinud tervitamas Jeesus-last, kuid keegi siis ei mõistnud, millest ta rääkis, ega teadnud, kes oli Jeesus-laps.

Imelik pael

Me teame, et igal pinnal on kaks poolt ehk külge.

Kirjamargil näiteks on üks pool valge, teine trükitud! vihulehe ühele küljele kirjutame, teisele küljele võime joonistada, või ühe külje värvime mustaks, teise punaseks.

Ülaltooduga on vist kõik meienooruslased päri?

Katsetage aga järgmiselt!

Lõigake paberist üks riba mõõtudes 40×2 sm. Paberriba otsad pöörge teineteise suhtes 180° võrra ja kleepige kinni. Või lihtsalt öeldult: tehke ribale üks keerd sisse ja kleepige siis otsad kokku. Saate paela, nagu on kujutatud joonisel.

See pael või pind on aga ühe poolega, ühe küljega.

Et selles veenduda, värvige paela üks pool punaseks ja „teine“..... noh, siis näete, et teist poolt ei olegi. Käesolevat pinda tuntakse matemaatikas Möbius'e paela ehk pinna nime all.

Möbius'e pind on ühepoolne ehk ühe küljega pind.

Minu jõuluelamusi

Et jõulud lähenemas olid, seda märkasime meie, maalapsed, paljudestki asjaoludest. Ei olnud selleks meil küll näha uhkeid jõuluvaateaknaid, nagu linnalastel, kes koolist tulles iga päev nende ees seisatavad ning arutlevad, mida küll sealt aknalt endale jõuluks soovida. Meil paistis aknast tükike Võrtsjärve kollast ja sinist vett, mis kattus jääga ja meelitas meid koolist tulles ikka oma läiklibedale pinnale. Mõtlesime, et küll jõulu ajal on seal liuglemiseks alles aega ja vabadust.

Jõulude lähenemist võisime märgata veel paljudestki kodustest toimingutest. Et jõulukuusk koju oli toodud, sedagi teadsime varakult. Nägime seda peidetuna puuriida taga. Küllap vanaisa oma viimasel käigul haometsa selle tõi ja sinna peitis. Vanaema kodus juba mitmendat paari kirjusid sooje labakindaid. „Kellele?“ Küsisime seda niisama moepärast, sest teadsime ju, et neid tehti jõulukungiks meile, vallatuile põngerjaile, kellede näpuotsad õuest tulles alati nii külmetasid. Ja kui siis vanaisa ühel õhtul ahju ääres istet võttes välja tõi juba varem kuivama pandud kasehalu ja voolima hakkas vorstitikke, siis oli selge, et jõulud on juba päris ukse ees.

Isa iga-aastane ennejõulune koormaga linnasõitki oli tehtud. Palju ta sealt neid salapäraseid pakikesi kaasa tõi, mida ema nähtamatult kappi luku taha pani, see andis nii palju arutleda ja mõistatada. Küll olid need päevad aga täis imelist ootust! Õhtul ei tahtnud unigi kuidagi tulla, sest ikka katsus kõrv kinni püüda töötoast kostvaid vanemate häält. Kas ei räägita seal aga midagi jõulude üle?

Siis pesti, puhastati ja kraamiti nii toas kui ka õues.

Viimaks jõudis hommik, mil ema tõstis pliidilt pajast lauale auravaid vorstirõngaid; kees ka süldipada ja kausis pliidiserval valge räti all oli kerkimas saia-taigen. Oli siis aga kõigil rutt: lapsedki said üht-kui-teist ülesannet täita. Meeldivaim neist oli muidugi rosinate puhastamine, kus nii mitmedki terad puhastajate suhu rändasid, või ka olla juures suhkrulöömisel suhkrupea küljest ja nii eemale kargavaid kilukesi suhu pista.

Enne õhtut tuli ka veel saunas käia. Selle aja sees, kui meie, lapsed, saunas olime, oli jõulukuusk tuppja toodud. Põrandal nurgas oli suur sületäis heinu ja õlekubu. Kõik linnast toodud salapärased pakised olid nüüd lahtitehult laual ja kirjud kindadki seal kõrval. Pakikestes oli maiustusi ja jõulupuuehteid, mida meiegi, lapsed, võisime nüüd aidata kuusele riputada. Küll see oli aga lõbus: seista püsti toolil ja kinnitada kuuse külge säravaid tähekesi,

Jõulumaastik

Foto A. Kitiša

kuldpaperiga kompvekke ja siduda ning süüdata küünlaidki. Kingituseks oli peale kinnaste ka raamatuid ja mänguasjugi. Vanaisa ütles sealjuures naljatoonil, et jõlumees pakikesi tuues jätnud tema kätte ka vitsakimbu.

Isa ja ema ruttasid veel hobusega kirikusse. Kirik oli kaugel ja meid, lapsi, harilikult sinna kaasa ei võetud. Ja ega me kipunudki. Tunnid kadusid märkamatult jõulupuu juures ja heintes mürades, kuni isa-ema, kirikust tagasi jõudnud, lasksid uksest tuppja astudes sisse ka suure halli laine külma talveõhku.

Nüüd süüdati jõulukuusel kõik küünlad. Kõlas jõululaul ja me kõik tundsim ja teadsime, et jõululaps on tõesti sündinud.

Hiljem söönud ja siis veel maiustusi kröbistades uinusime märkamatult ja väsinult põrandal karedatel heintel nagu jõululapski sõimes.

Teisel hommikul oli alguses tunda meeoleu langust, sest oli ju möödas see ootuste kõrgpinge, mis oli kestnud päevi. Kui aga soojalt riietusime ja algas saanisõit kilomeetrite taga elavaile ema vanematele külla, siis võttis jõulude meeoleu uut hoogu. Suure paksu kuusemetsa vahel olid kõik väikesed puud peidetud valgete lumimütside alla ja ülalt liugles lumehelbeid ikka juure. Oli nii vaikne ja valge ning kogu mets ja loodus oli haaratud jõulude salapärasest.

K. V.

Eelolev koolivaheaeg

töotab teile puhkust, kosumist ja mitmesuguseid meelelahutusi. Raamatusõpradel jätkub ehk aega ka uute raamatute jaoks. Kui aga teaks, mida lugeda! Enne jõulusel hooajal ilmub ju nii palju värsket noorsookirjandust, et valik muutub üsna raskeks. K.-ü. „Looduse“ Kuldraamatu-sarjas üksi on tervelt kolmeteistkümmend uut köidet, — välimuselt üks ikka nägusam ja huvitavam kui teine. Mille juure siin kõigepealt peatuma jääda?

Vastus sellele küsimusele pole kerge. Aga... meil oli ju hiljuti raamatunädal, mis puhul me paljuki kuulsime kirjasõna tähtsusest, — kas poleks seepärast kohane lähemalt tutvuda kirja tekkimise ning arenemise looga, mida võimaldab Kusta Põldmaa „Must valgel“?

See raamat annab selge ülevaate kõigest, mis puutub inimese mõtete edasiandmisse kirja teel. Kas teate, näiteks, mis on vampum? See oli helmeid täislükitud nõor, mida muistsed indiaani suugarud kandsid vööna pealiskülgedel. Aga mitte ehteasjana, vaid teadete edasiandmise vahendina. Värvilistest helmestest koostatud „kirja“ lugemine polnud kaugeltki kerge, nagu te isegi võite arvata.

Helmeste kõrval tarvitati muiste ka nõoridesse tehtud sõlmi „kirjatähtedena“. Sellise sõlmkirja pilti võite näha K. Põldmaa raamatu 19. leheküljel. Kas te ei tahaks katsuda sõlmkirja omavahelise salakirjana tarvitusele võtta? See oleks igatahes märksa kergem kui hieroglüüfide-kirja äraõppimine muistsete egiptlaste eeskujul või kiilkirja kasutamine vanade babüloomlaste ja pärslaste eeskujul. Niihästi hieroglüüfide kui ka kiilkirjaga tutvustab teid K. Põldmaa, tuues selgituseks hulga pilte, mis raamatut üha edasi lehitsema meelitavad. Ja mida kaugemale me raamatut lehitseme, seda suuremaks kasvab huvi. Üks peatükk õpetab meid koguni hiina keelt lugema!

Muidugi tutvume ka sellega, missugusele materjalile mitmesugustel aegadel on kirjutatud: kivitahtleile, vahale, pronksile, vasikanahale. Olgem rõõmsad, et meieaegsel lugejal enam kiviraamatutega ei tarvitse tegemist teha! Paberraamat on märksa käepärasem ja kergem kaasas kanda. Aga kes tuli õigupoolest esimesena mõttele raamatuid paberile trükkima hakata? Ja missugused olid esimesed trükitud raamatud? Ja millal levis trükitud kiri meile Eestisse? Kõigile neile ja paljudele muile küsimustele vastab K. Põldmaa „Must valgel“ — vastab sõnas ja pildis.

Vahelduseks võite selle kõrval kätte võtta teise Kuldraamatu: Arn. Tuliku seiklusteloo „Poiss maanteel“. Põnevaid seiklusjutte loete ju alati suure heameelega. Kahjuks on meil ilmutud seiklusjutud enamasti tõlked võorkeeltest ja kirjeldavad võoraid maid võõrast rahvusest tegelastega. „Poiss maanteel“ on aga lugu Eesti oludest, mille keskseks kujuks on ühe-teistkümmene-aastane Eesti poiss Toomas — ettevõtlik ja tragi nooruk. Sündmustik areneb Vene-Jaapani sõja ajal, enam kui kolmkümmend viis aastat tagasi. Tooma vintutused algavad sellest, et tema isagi satub sõtta ja seal jääb kadunuks. Kui isa Tooma ülalpidamiseks enam raha ei saada, õpib Toomas inimeste hoolimatust valusalt tundma. Tal on küll hea ja ustav vanema maal, kes ta oma hoole alla võtab, kuid ootamatud sündmused sunnivad Toomast vanema juurest põgenema... ja siis algab temale pikk rännak täis keerulisi sündmusi. Ta puutub kokku väga mitmesuguste inimestega, kellele seas on halbu, aga ka häid (nagu igal pool). Ei ole mõtet siin kogu sündmustikku ära jutustada — siis kaotaksite huvi raamatu vastu. Lugege ise, pange üksikuid juhtumeid ja tegelaskujusid hoolega tähele ja püüdke selgusele jõuda, kas kõik üksikasjad on täiesti usutavad, kas mõni koht ei tundu liialdatuna või ebatõepärasena. Teadlik lugeja peab endale ise moodustama arvamise selliste küsimuste kohta!

Häid pühi, kosutavat puhkust ja õnnelikku uut aastat soovides

M. SILLAOTS.

Toimetusele saadetud kirjandus:

F. M. Dostojevski: Vennad Karamazovid. K.-ü. „Loodus“. 495 lk. Hind Kr. 4.75, kal.-k. Kr. 5.75.

Sport ja mäng. Noorsportlase käsiraamat I. Koostanud A. Kolmpere, J. Laidvere, H. Michelson ja H. Niiler. K.-ü. „Postimees“. 112 lk. Hind 1 kr. 25 s.

J. Kohaloo: Läbivalgustus moodsale piiblitõlkele. Autori kirj. Hind 80 s.

Väljavõtteid „Kuldsete õpetuste raamatust“. Eestist. J. Pitka. Hind 1 kr.

LOOMADE KÕNELUS

J. P. Miéville

Õhtune aeg tallis. On juba pimenenud, kuid loomad ei maga veel. Härg ja lehm mäletsevad; vasikas mõtiskleb endamisi, toetudes küljega vastu ema. Ühes nurgas on kuked ja kanad õrrel aset võtnud. Tagapool, talli seina veeres, omaette aias, neelab emis viimseid söögisuutäisi.

L e h m: Alati ta sööb maitsevaeselt — matsutades!

H ä r g: Ei oli midagi parata... perekonna viga.

L e h m: Aga kas see ei ole halb eeskuju minu pojale?!

H ä r g: Muretsete asjata. Ta näib mäletsevat juba päris viisakalt...

L e h m (õnnelikult): Tõepoolest! Oma nooruse kohta on ta küllaltki arenenud. Mis puutub aga minusse, siis, kui olin veel laps, ei olnud minu emal minu kasvatamiseга küll kunagi muret.

H ä r g: Või nii!

E m i s (veidi vulgaarselt): Sai otsa. Olen lõpetanud. Küll oli maitsev. (Rõhitud.) Sööksin veelgi!

L e h m: Peaksite häbenema!

E m i s: Mina! Kas see oli öeldud minule?

L e h m: Muidugi teile!

E m i s: Mida te õige ütlesite?

L e h m: Et teil peaks olema häbi!

E m i s: Häbi! Ei tea, mispärast?

L e h m: Ta küsib veel, mispärast! Aga süüa, lahmida hommikust õhtuni, õhtust hommikuni! Arvate vist küll enda olevat elegantse — säärase suure kõhuga, mis puudutab maad.

E m i s: Ja kellel on sellega pistmist! Esiteks olen vaba olend ja teen mida soovin, kellessegi see ei puutu. Teiseks ei ole mul mingit soovi end võõrutada söögist ja hoida teie poolt propageeritud saladat joont. Selle ma jätan rahulikult peremehe tütarde asjaks.

L e h m: Tean loomi ja inimesi, kes on surnud liigsöömisest...

E m i s: ... ja mina neid, kes pole välja kannatanud haigusi, kuna nad on paastunud ega ole söönud korralikult...

L e h m: Ja võttes seda esteetiliselt...

E m i s: Lubage mul naerda teie „steetilisust“! Toon teile näitena kas või oma lapsi, kes on ilusad roosad ning paksuke-

sed kui täispuhutud pallid, kuna teie poeg — teie leiate ta küll kena ja ilusa — pole tõesti muud kui nahaga ületõmmatud luukere.

L e h m: Minu poeg... luukere! Härg, kas kuulete? Milline häbematus! Ma ei tea, mis mind küll tagasi hoiab...

E m i s (rõhkides): Teie lõõg muidugi, mis muud!

L e h m: Kas oskate ütelda veel midagi haavavat?

E m i s (uhkelt): Ei midagi, midagi... Kõnelen niisama omaette!

L e h m: Tõepoolest halvasti kasvatatud loom, homme...

H ä r g: Rahu! Jätke juba kord. Igaühel on omad arvamisid; neid peab ometi austama. Aga siin nemad laskuvad sõnusse nagu kaks naist!

E m i s: Mida ütlesin, oli, et...

L e h m: Ah, kui ma ei oleks seotud!

M u s t k a n a (unest ehmudes): Milline häbematus ja hullumeelsus! Veel veidi, ja mu süda oleks lõhkenud ehmatusel! Taevas, kui hirmus! Milline...

P a l j u d t e i s e d k a n a d:

Jätke juba, Mustsulg!

Äratasite mind just esimeselt unelt!

Hull mis hull, lihtsalt kole!

Ja nii ta teeb tihtigi!

M u s t s u l g: Palun vabandada! Küll oli jube! Kõikjal leegitses tuli, otsekui välgahtanuks välk ja müristanuks kõu. Inimesed ja loomad põgenesid nuttes ja uludes; ühed langesid haavatuina nähtamatuist asjust, joostes verest tühjaks... Ah! veel praegu käivad hirmuvärinad üle keha!

Ü k s k a n a: Milline hirmus unenägu! Kas te ei söönud ehk päeval midagi raskesti seeditavat?

M u s t s u l g: Ei, see on kõik peremehe süü. Lendasin päeval ta aknale. Ta luges parajasti lahtisel aknal ajalehte ning kõneles sääraseist asjust... Kogu maailm olevat mures ja rahutu. Küllap kindlasti sellest ka minu praegune unenägu.

(Pikk paus vaikust.)

H ä r g: Tean, kuidas nimetatakse säärast olukorda.

T e i s e d l o o m a d: Eks ütelge ka meile!

H ä r g (raskemeelselt): Sõda.

E m i s (maigutades): Mis, sõ...?

L e h m (närviliselt-rahutult): Sõda, lollpea! Ärge võristage läbi nina! See võib teha hulluks!

P a l j u h ä ä l i: Mida tähendab sõna sõda?

H ä r g: Kohe selgitan, aga peate olema vait, et mitte äratada meie lapsi.

Minu ema jutustas kord mulle. Ta olevat tunnud üht hobust, ilusat hobust. Köhnana, haavatuna, nälginuna toodud ta ühel õhtul süia. Olnuvat oma peremehega sõjas, ning tema siis kõnelnuvat nii:

„Ühel päeval kahe maa rahvad mingisugusel põhjusel, või kas seda üldse oli, relvade ja hävitusmasinatega varustatult astusid üksteise vastu. Siis lokkavatel väljadel, kus harilikult kasvab vilja toiduks inimestele ja loomadele, nähti seda, mida praegu näidati Mustasulele unes: tuli, välg ja õudne mürin, mille hulka segunesid haavatute oiged, kisa ja hobuste surmakarjatused...“

Kaua kestavad lahingud, kuna järjest tuleb rahvaid eelmistele appi. Uusi inimesi ja hobuseid tapetakse juba varem surmatuile lisaks. Igal pool on vaid varemed, vägivald ja meeleheide...“

L e h m: Oi, kuidas ma kardan...“

H ä r g: Linnad ja külad põletatakse, majad hävitatakse, aiad ja põllud rüüstatakse. Paljude, paljude aastate jooksul tuntakse veel sõja tagajärgi, olgugi et see on juba möödas.

K a n a d: Vaikige, härg, nii ei tule meil enam üldsegi und.

Jumal tänatud! Minu pojad on juba suured ja võivad saada hakkama minuta.

Sõda on siis veel hirksam kui kull.

Oleksin võinud olla parem sündimata.

E m i s (ei tee sellest suurt välja): Mulle meenub, etsegu ühel päeval oleksin kuulnud ka midagi sarnast. Kuid seal nimetati mingisugust lahitali taolist sõna; nii vist küll arvan...“

M u s t s u l g (närvivapustuses): Appi! Kukk, appi, seal läheneb sõda! Kuulge, kuidas ta tuleb. Ah, nüüd olen surnud...“

K u k k: Mustsulg, kui te ei jätta oma janditamist, saate kolm nokahoopi!

V a s i k a s (lärmist virgunud): Ema, mis see on? Mul on hirm... (Nuuksub.)

L e h m (vasikat lakkudes): Ei midagi, kallid. Maga rahulikult! Olen sinu juures.

(Vastu talli vaheseina virutatakse tugev hoop.)

H o b u n e: Kas lõpetate kord oma kõnelused ja annate rahu? Laske vähemalt naabreilgi rahulikult puhata. Näha kohe, et teil pole vaja hommikul kella 6 ajal ärgata piima viimiseks meiereisse.

H ä r g: Tõesti, tal on õigus. Küllalt juba tänaõhtusest lobisemisest! Jäägem magama.

(Juba emis teeb tugevat uinakut norskamise saatel. Kanad on uuesti peitnud pead sulgedesse. Vaikus.)

L e h m (tasa sosistades): Härg, ütelve mulle, kas sõda ikka tõesti meile tuleb? Ma ei küsi ju seda enese pärast... olen küllaltki neis aastais, kus surma ees ei tohiks tunda hirmu; aga väikesest oleks kahju, kui talle võiks midagi juhtuda... Aga, ma arvan, ega meile ikka tule kunagi sõda.

H ä r g: Millest küll säärane kindlus?

L e h m: Väga lihtsalt. Kord katsusin minagi süüa karuohakat ja mu suu valutask üle nädala. Iialgi enam ma ei taha süüa seda taime. Kas ei sarnle see sõjale: inimesed on ometi näinud, kui hirmus ja toores on sõda, nad teavad, et sellega ei külvata muud kui surma, õnnetust, hävitus ja kadu. Miks algaksid nad siis veel kunagi sõda?

H ä r g: Oh jaa, mu sõber, just sellepärast, et nad on inimesed... ja ei midagi muud.

Prantsuse keelest O. E.

„Meie Nooruse“ aastakäigu köitmisega palume oodata jaanuarinumbri ilmumiseni, millega saadetakse kaasa aastakäigu sisuregister.

Stroboskoop

Käes on jõulud, puhkepähad. Emale-isale kinksite oma hea koolitunnistuse, kuid mida kingite jõuluõhtuks öele-vennale?

Tuleme siin teile appi ja koos teiega valmistame teie öele-vennale huvitava, lõbusa mänguasja — stroboskoobi. Nimi on küll võõrapärane ja „teaduslik“, kuid aparadi valmistamine on üsna kerge ja lihtne.

Töökä vajame ainult karbikaant, mis kord kuulub teile toodud ja ärasöödud ümargusele tordile. Kui te selle magusa osaliseks pole saanud, siis valmistame ise säärase õnessilindri. Selleks vajame tumedat kartongi ja liimi.

Stroboskoop ehk fontoskoop on riist liikuvate piltide tekitamiseks. See oli kinoaparaadi eelkäija.

Aparaat koosneb pöörlevast õnessilindrist, mille seinas on võrdseil kaugusel rida pilusid. Silindrisse paigutatakse paberlint, mil on pilude arvuga võrdne hulk üksteisest veidi erinevaid, liikumist kujutavaid pilte. Meie silm võib eraldada, näha üksikuid pilte ainult siis, kui neid näidatakse sekundi vältel mitte rohkem kui 10–12. Järgnevad aga pildid üksteisele kiiremini, siis ei suuda silm neid enam eraldada ja muljete liitumise tõttu me näeme mitte üksikuid pilte, vaid pidevat liikumist.

Usus, et suurem osa noori tehnikuid pole maiasmokad ja neil puudub tordikarbikaas, asume siis ise silindri valmistamisele, pidades ülaltoodust meeles, et pilude vahemaad on võrdsed.

Joonisel 1 näeme valmis stroboskoopi. Silindri küljeks sobib kõige paremini kartong 11×58 sm suuruses (joon. 2). Kõik mõõted on joonisel antud. Neist pole aga tarvis nii täpselt kinni pidada. Pilusid teeme tükki 12–13 (tordikarbikaane küljesse märksa rohkem: selle ümbermõõt on pikem). Külje alumisele servale 1 sm kõrgusele tõmbame joone AB, mille järgi lõikame noaga vao ainult pooleni kartongi paksusest. Siis lõikame kääridega siksakid ja painutame nad sissepoole. Lõikejoone AB tõttu jäävad need hästi püsima, ei paindu tagasi. Külje kleebime kokku silindriks nii, et liimimise koha kõrval asetsevate pilude vahe oleks teiste vahedega võrdne. Põhjata silindri asetame alusega kartongile või papile ja veame pliitsiga välise ümbermõõdu. Selle joone järele lõikame põhja välja ning kleebime silindri alla.

Silindri ülemisse ääre teeme võrdsete kaugustega väikesed augukesed (vaata joon. 1), nendest riputame silindri nütide või nõõri abil kuhugi konksu, laelambi, jõulupuoks jne. külge. Seda võib ka käes hoida.

Hästi keerdu keeratud nõõri vabaks lastes hakkab meie õnessilinder nõõri lahtikeerlemisel kiiresti pöörlema. Pöörlemine peab olema ühtlane, mitte visklev.

Ebäühtlast pöörlemist parandage nütide seadmisega! Stroboskoop on valmis.

Nüüd valmistame paberlindi, filmi, mille pikkus võrduks silindri seesmise ümbermõõduga. Pole meil nii pikka paberit, siis kleebime kokku, aga nii, et see ei jää nähtavaks. Paberlindi ehk „filmi“ kõrgus (joon. 3) ulatub põhjast piludeni. Lindi pikkus jaotage nii mitmeks osaks, kuipalju on stroboskoobil pilusid. Niisama palju peab olema ka jooniseid.

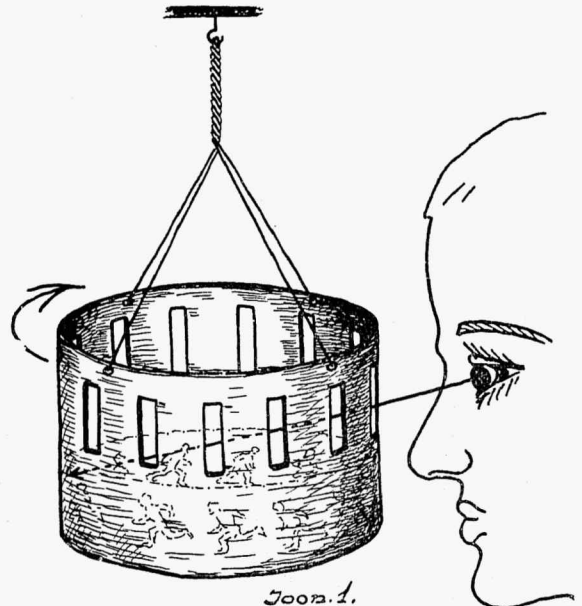
Ja nüüd algab kõige raskem toiming — piltide joonistamine. Ärge aga ehmu, ka sellest saame üle, igauks oma võimete kohaselt.

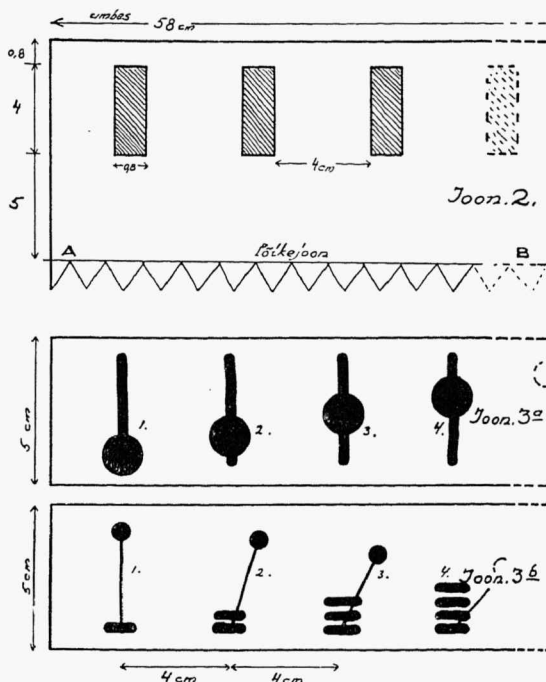
Joonisel 3-a näeme üsna lihtsat „kinofilm“, joont mööda tõusvat ja vajuvat kera. Kuue pildiga kera tõuseb ja kuue pildiga langeb tagasi (siis, kui pilusid on 12). Joonisel 3-b võngub pendel ja alt kasvab puuriit; kohe kaks „filmitähte“ korraga lindil!

Neid „filmitähti“, pilte, on kõige parem joonistada 2–3 mm redissulega.

Osavamatele joonistajatele on võimetekohased filmitähed joonistel 4-a ja 4-b. Esimesel joonisel „härä“ võimleb, s. o. tõstab käsi üles ja alla. Teisel on trükiruumi säästmiseks üksikud pildid jooksvast inimesest joonistatud liig lähestikku, mida te muudugi väldite.

Nendest näidetest ehk jätkub. Teie pange pendlid liikuma, pallid hüppama, kolmnurgad kasvama, ruudud veerema, trepid tõusma, jänessed, inimesed jooksmas, sepad vasaratega lööma jne. jne.

Kõik need pildid elustuvad stroboskoobis, mis kindlasti üllatab ja rõõmustab väikesi õdesid-vendi.

Üldisi juhendeid:

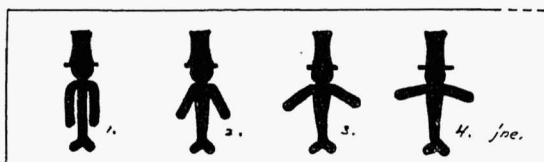
Mida suurema ümbermõõduga on silinder, seda

rohkem saame teha pilusid ja joonistada pilte. Jooniste suurema arvuga saavutame hüpeteta sulava pildi liikumise.

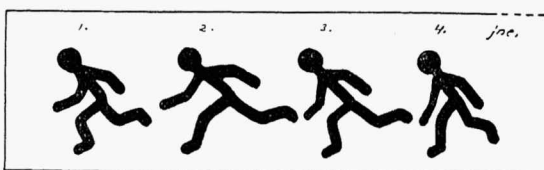
Pildisilindriks sobib paremini joonistuspaper, see on läbipaistmatu ja võimaldab filmi joonistamist mõlemale küljele. Selgemaid pilte saavutame tušiga. Linti pole tarvis rõngaks kokku kleepida.

Kõrgete piltide näitamiseks, mille tegevus suundub üles (näit. palli ülesloopimine), peab silindri külje kõrgus olema suurem.

Soovitav on stroboskoobi väline küljepind teha mustaks.

Joon. 4a

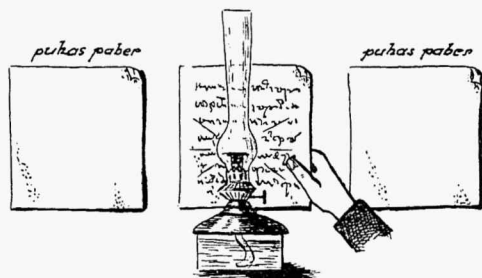

Joon. 4b

Salatint

Eks ole igäühel meist väikesi saladusi, mida me ei taha avaldada teistele. Mõnikord tekib vajadus postkaardiga saata sõbrale mõnd sõnumit, kuid ridade vahel tahaksime nagu öelda midagi muud, mis peaks jääma ainult meie teada.

Selleks võime kasutada salatinti, mis ilmub paberile kas soojendamisel või keemiliste vaksioonide toimel. Niisugust salatinti nimetatakse sümpateetiliseks tindiks.

Sümpateetilisi tinte on palju. Neid valmistatakse mitmesugustest ainetest ja need annavad ilmutamisel igäüks erivärvulise kirja. Mõned sümpateetilised tindid on väga mürgised, näiteks veresoola lahus, mis annab vase- või rauasooladega punakaspruuni või sinise värvuse. Sellistega me ei katseta!

Proovige aga alljärgnevat sümpateetiliste tintidega:

1) Violetne kiri.

Kirjutamisel tarvitame lahja tärglikliistri lahust. Kirja teeme loetavaks, s. o. ilmutame, niisutades paberit joodilahusega kastetud vatitükikesega. Tärglikse olemasolu aines tõendatakse ikka joodilahusega, seda teate juba koolist!

2) Punane kiri.

Kirjutame kaaliumrodaniidi lahusega ja ilmutame rauavitriooli lahusega vatitükikese abil.

3) Sinine kiri.

See sümpateetiline tint on erisugune: pärast ilmutamist ta kaob uuesti ära, s. o. paber muutub jälle valgeks. Kirjutame lahja koobalkloriidi lahusega (müügil apteekides, hind 1 gr = 6 senti). Kiri muutub loetavaks soojendamisel (vaata joon.) ja kaob jahtumisel.

4) ??? värvuline kiri.

Kirjutame sibulamahlaga. Kiri ilmub soojendamisel (kuumal pliidil jne.).

Katsetage piimaga, õuna-porgandimahlaga jne. ja otsige nende ilmutaja, katsetage ja leidke ise mõni senitundmata salatint.

Sõbrale märguandmiseks, et sõnumi ridade vahel peitub salatindiga kirjutatud teadaanne, leppige kokku, kas või järgmiselt: oma allkirja taha või alla kirjutage t-j. See tähendab, et kirjutatud on tärgliksega ja ilmutada tuleb joodiga, või k-s — kirjutasin koobalkloriidiga, ilmutada soojendamisega jne.

Vanaema jutustus

Küünlad kustusid puul, vaikne naeratus vanaema suul. Peitsin pea ta sülle ja palusin taas: „Vanaema, jutusta mulle!“

Ja vanaema jutustas:

„Kui ma olin veel väikene,
Nii umbes sinu suurune,
Siis üsna me talu lähedal
Üks vana kabel seisis seal
Vaiksena metsade süles.
Ja ega seal palju olnudki muud
Kui need vanad müürid
Ja vaikivad metsapuud.
Tondikabeliks hüüti teda
Ning salaja nagu kardeti seda
Ja mindi kaugelt ringi.
Kuid ükskord aastas, pühal jõuluööl —
Ja see on nii tõsi nagu sina mu ligi
Istud pingi peal —
Oli palvus kabelis seal.
Olemata kellade hää l varisend tornist seal,
Kandus kaugele alla orgu.
Ja kuulatas mets ja kuulatas maa
Ja äkitselt oli kõik vait.
Nii laulis mets, nii hõiskas maa
Suurt, sõnatut jõuluviit.
Ja kabelis Jeesuslaps seisis seal
Paljajalu valgete ülaste peal,
Ümber metsloomad ja linnud.
Ta tõstis kõrgele oma väikesed käed
Ja õnnistas metsa ja õnnistas maad,
Ja õnnistas linde ja loomi.
Ja kõiki, mis elab ja liigub maa peal.
Laulsid inglite koorid hõisates seal:
„Au Jumalal' kõrges ning rahu maa peal!“

... Ja see kõik on nii tõsi nagu sina mu ligi
Istud siin pingi peal.“
Lausus vanaema ja noogutas vaikselt pead.

Asta Heinlo.

Kaks halakaske

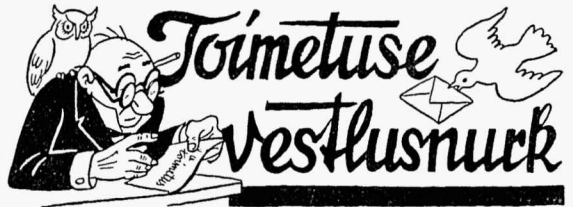
Mu õueväravas kaks halakaske
on muutund nukraiks halla tulekul.
Nüüd nende lehis purpurit ja vaske
ja hõbehalla sügishommikul.

Ma vaikleil suveõhtuil tihti vaatan,
kui päike loojub halakaskedes,
siis mõtetes ma punaketast saadan
nii kaua, kuni tuhmub taevaveer.

Kui õhus juba tunda kevadhõngu,
lööb kaskedele punga järel pung.
Ja koidusäras ripub hõbelõngu
ning laialt naerab päikse kuldne ring.

Ja talvel, siis, kui kohisevad laaned,
on halakased pidulikud rüüis.
Kui kaugel pakane taob järvekaanel,
ma vüübiksin kui kirevas revüüs.

Heljo.

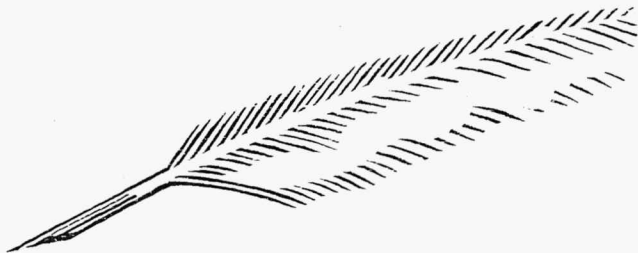
E. V. — Nõmme. Sel kujul kirjeldus „Pirita kloostri“ ei lähe. Kui need ajaloolised andmed oleksid põimitud matkakirjeldusse, siis küll. Praegusel kujul on see aga kuivavõitu ümberjutustus ajaloopeatükist.

Heljo. Püüame meeeldi täita heatahtlikke nõuandeid. „Sõela“ püüame siiski hoida tiheda — see on just ajakirja täiuslikkuse huvides, mis on, teadagi, meiegi palavaim soov. — Akuutsuse huvides jäävad lahendite tähtpäevad siiski seniseiks. — Luuletuses tegime mõned keelised muudatused — noorte ajakirjas on nii sobivam, eks? Loodame edukat osavõttu omaloomingu-võistlusest.

T. T. — Aravete: Kirjutad: „„Meie Noorus“ meeldib mulle väga. Tänan teid, et te sellist kena ajakirja lasete ilmuda. Soovin teile head õnne ja edu!“ — Aitäh, aitäh, armas T. T.! Kui sina ja kõik teised meienooruslased kogute ajakirja ümber senisest veelgi rohkem tublisid sõpru, siis avaneb võimalus „Meie Noorust“ muuta veel palju kenamaks.

Sulg

tääle!

„Meie Nooruse“ omaloomingu-võistlus

1. Käesolevaga kuulutab „Meie Nooruse“ toimetuse välja noorte omaloomingu võistluse.

2. Võistlusest võivad osa võtta kõik 10—16-aastased meienoorused.

3. Võistlusele võib saata iseseisvalt loodud kirjandeid ja joonistusi. Kirjandid tuleb kirjutada korraldaja käekirjaga vihulehe suuruse paberi ühele küljele. Pikkuse ülemmäär on viis lehte. Joonistused olgu tehtud tušiga nii suurele paberile, et neid toimetusele saates kokku ei tuleks murda.

Kirjandite ja jooniste teemade valik on vaba.

4. Kirjandi viimse lehe ja joonise tagaküljele tuleb kirjutada järgmised andmed: autori nimi, aadress ja vanus. Sinna olgu kleebitud ka võistluskupong, mis ilmub „Meie Nooruse“ 1940. a. esimeses numbris.

5. Võistlustööd tuleb „Meie Nooruse“ toimetusele saata hiljemalt 27. jaanuariks 1940. a.

6. Valimik õnnestunuimaid võistlustöid ilmub „Meie Nooruse“ 1940. a. kevadsemestri numbris. Enne koolitöö kevadist lõppu korraldatakse hääletus võistlus, mille tulemusena premeeritakse 6 suurima poolehoiu osaliseks saanud võistlustöid.

A. P. — Moostest kirjutab: „Suur aitäh keeruliste nupuvõtete eest. Mulle meeldib „Meie Noorus“ üli-väga.“ — Tore, kui „Meie Noorus“ teeb nii paljudele noortele suurt rõõmu. See ongi toimetuse siht.

„Raamatukoi“ — Abja. Soovitud aadresse praegu ei saa meie avaldada, pealegi sealt nüüd vaevalt vastust saab. Loodame aga, et edaspidi osutub sobivamaks sel teemal vestelda, ja siis juba pikemalt. — Margi vahetamise soovijate nimesid oleme meeeldi nõus avaldama, kui selliseid saabub. Ütled lootvat, et varsti on „Meie Noorus“ iga noore lugemislaua. Küllap on, meiegi loodame seda.

H. R. — Ridalepa. Need laulud on ikka õiged küll, muudkui vastamine jäi, jah, pisut hiljaks. Aga ega sest midagi — parem hilja kui ei iialgi!

E. T. — Urvaste. Kuigi su töödel pole väga viga, on nad trüki jaoks veel „lahjad“. Harjuta aga edasi!

H. A. j. t. — Mustla. Kui koolis ei leidu tellimiste vastuvõtjat, siis on hõlpsaim ajakirja tellimis-

raha postmarkides koos täpsete aadressidega saata otse talitusele või ajakiri tellida lähema postiasutuse kaudu.

H. K. — Põlva. See on ju kena, et „üha enam hakkab „Meie Noorus“ meeldima“. Et ta aga veel päris täiuslik pole, selles oleme ka meie veendunud. Küllap me ühisel jõul pikkamööda täieneme! Soovitatud aladelt püüame aeg-ajalt kirjutusi tuua, kui aga leidub sobivat materjali. Kursusest võiks ju lühikirjelduse saata — vahest on edaspidi paras juhus seda ja ka su varem saadetud ülevaadet avaldada.

E. P. — Vara. Tervita meie poolt ka õde Vilmat!

„Talutütar Reet“ — Tartu j. t. jõululuuletuste saatjad. Saadetud luuletused lonkavad tublisti rütmi ja riimi poolest ja võrdlused on liig palju kuulnud. Ei sobi kahjuks.

Õ. P. — Mustla, S. L. — Kärkla, P. P. — Pärnu ja paljud teised — täname südamlike tervituste ja tunnustussõnade eest!

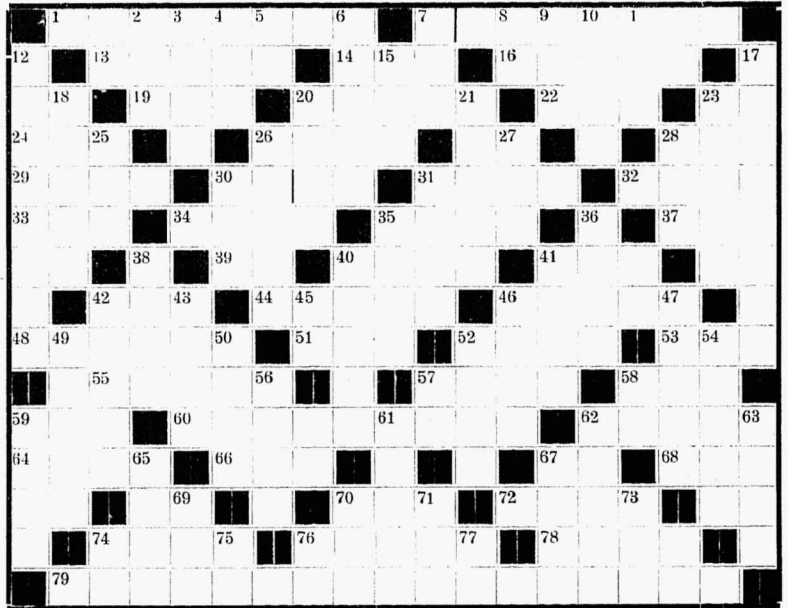

"MURUVÕTTEID"

Ristsõnad

Püstread: 2. Vald Pärnumaal. 3. Sade. 4. Lapsevanem. 5. Kahekordne umbhäälik. 6. Maa-ilmajagu. 7. Perekonnallige. 8. Kahekordne umbhäälik. 9. Kolmekordne täishäälik. 10. Usuline sümbol. 11. Uskumatu juhus. 12. Aukraad sõjaväes. 15. Suur anum. 17. Kihelkond Läänemaal. 18. Eesti kunstnik. 20. Põllumajanduslik ühik. 21. Nädalapäev. 23. Talispordi esc. 25. Puhkus. 26. Lauatarve. 27. Kehaosa. 28. Hommikuvalgus. 30. Toiduaine. 31. Püestik. 35. Asub keset vett. 36. Kerjus. 38. Siseelund. 40. Tööstusalevik Eestis. 41. Helind. 43. Laager. 45. Läti jõgi. 46. Ebatõde. 47. Riik Euroopas. 49. „Estonia“ laulja. 50. Pealinn Euroopas. 52. Inglise tiitel. 54. Saar Kesk-Ameerika ranna lähedal. 56. Juurepanek. 58. Kahekordne täishäälik. 59. Koera hääletsus. 61. Eesti muistendvägilase naine. 62. Eesti endine minister. 63. Eostaim. 65. Arv. 67. Roovikaist püstaed. 69. Eesti kirjanik. 70. Vilets hoone — osmik. 71. Koha määrsõna. 73. Kerge suleku. 74. Minu. 75. Isiklik asesõna. 77. Noot.

Põikread: 1. Eesti saar. 7. Kuju Eesti mütoloogias. 13. Kaalu-mootühik. 14. Roheline väljak. 16. Eestipärane naisnimi. 19. Kuju eesti muinasloost. 20. Endise Vene kõrgeim võimukandja. 22. Paik. 23. Sinu. 24. Muistne eesti linnus. 26. Pahatahtlik jutt. 28. Merelind. 29. Metall. 30. Ilmastikunähe. 31. Juurvili. 32. Eeslinn. 33. Määrsõna. 34. Tulu. 35. Arv. 37. Suurriik. 39. Kahekordne täishäälik. 40. Varandus. 41. Avar. 42. Noot. 44. Elukutseline sõjamees Venemaal. 46. Needus. 48. Sõjakirves. 51. Veesportlasele vajaline. 52. Kõrvalhoone talus. 53. Kindlustusselts Eestis. 55. Purjeka osa. 57. Peletis, tont. 58. Seisupaik. 59. Ilmastikunähe. 60. Jaam Tallinna-Haapsalu liinil. 62. Hoone osa. 64. Eesti kindral. 66. Ese. 67. Teie. 68. Viljakandmatu maa. 70. Terava otsaga ese. 72. Torm. 74. Värv. 76. Unekuju, unistus. 78. Peidupaik, paakoht. 79. Ed. Wilde romaan.

„Auoli kaalul“ lahendus

Lahendus algab jagatisest. Jagatise teine number on 0, sest esimese lahutamise jäägi juure pole üllalt toodud üks number, vaid kaks. On selge, et ühe numbril allatoomisel saime arvu, mis on väiksem jagajast, ja sellisel juhul kirjutame jagatisse 0.

Samadel arutlustel leiame, et jagatise neljas number on ka 0. Vaadates tähelepanelikult nõopide asetusi näeme, et kahekohaline jagaja korrutamine 8-ga annab kahekohalise arvu; kui aga seda korrutada jagatise esimese, praegu veel tundmata, numbriga, saame kolmekohalise arvu. Tähendab, et jagatise esimene number on kaheksast suurem. See võib siis olla ainult 9.

Samuti leiame, et ka jagatise viimne number on 9.

Jagatis on leitud, see = 90809.

Katsume leida jagaja.

Jagaja on kahekohaline arv. Nõopide asetuse näitab, et jagaja korrutamine 8-ga annab kahekohalise arvu, kuid korrutamine 9-ga annab kolmekohalise arvu.

Mis arv see siis on? Katsetame. Aigame kõige väiksema kahekohalise arvuga.

$$10 \times 8 = 80$$

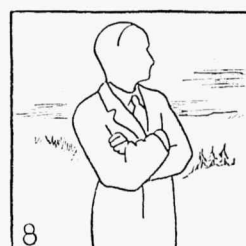
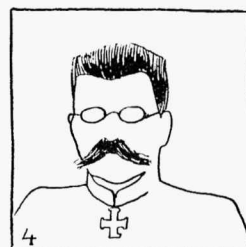
$$10 \times 9 = 90$$

Arv 10 pole õige: nii 8-ga kui ka 9-ga korrutades saame ikka kahekohalised arvud. Katsetame järgmise arvuga 11.

$$11 \times 8 = 88$$

$$11 \times 9 = 99$$

Ka arv 11 ei sobi, sest mõlemad korrutised on kahekohalised.

Kes on kes?

Siin on kaheksa suurmehe ja -naise poolikult joonistatud portreed. Peale ühe kuuluvad need kõik eesli vaimu- ja sõjasangarite hulka. Teatage postkaardil toimetusele hiljemalt 9. jaan. 1940. a., kes need on. Vastajale loosi teel ilus kingitus.

Katsetame 12-ga.

$$12 \times 8 = 96$$

$$12 \times 9 = 108$$

Arv 12 on sobiv: 12 ja 8 korrutis on kahekohaline ja 12 ja 9 korrutis on kolmekohaline.

Võib-olla on veel selliseid arve? Proovime 13-ga.

$$13 \times 8 = 104$$

$$13 \times 9 = 117$$

Mõlemad korrutised on juba kolmekohalised. Arv 13 ei kõlba. Ilmselt on vist selge, et 13-st suuremad arvud ei sobi.

Nii siis jagaja 12 on ainuõige. Jäägi (1), jagatise ja jagaja abil leiame jagatava.

$$\text{Jagatav} = 90809 \times 12 + 1 = 1089709.$$

Asetanud nõopide asemele numbrid, saame ülesande lahenduse.

1089707	12
108	90809
97	
96	
109	
108	
1	

„Au oli kaalul“ ülesande õiged lahendid saabusid järgmiselt meienooruslast: R. Piigert, Ü. Roth, H. Mau, G. Puström, L. Kadak, H. Kolt, M. Trepp, A. Hellat, A. Männiko, A. Adler, S. Seppel, L. Leht, B. Peters, L. Vallau, A. Paas, A. Ait, A. Sepp, M. Ost, V. Jõgi, S. Raun, A. Särko, H. Juhkam, L. Kerem, E. Veski, E. Tomiste, L. Vanaselja, V. Masing, P. L. Kuum, R. Vatsel, E. Vilsaar, L. Metsov, G. Erm, H. Smiedemann, U. Rosmet, E. Tiisfeldt, L. Ustal, H. Roose, R. Hiire, K. Kisand, H. Lepik, H. Laas, I. Hermaste, E. Välik, M. Punapart, L. Kangro, E. Nuga, V. Orav, A. Peedosk, E. Lange, E. Eensoo, T. Tuherm, A. Porosson, H. Alliksoo, R. Koosapoeg, Ö. Viilup, Ö. Hindreks, K. Vaksmaa, A. Paarma, H. Vommi, K. Leek, E. Ödar, A. Mälberg, K. Tooming, E. Pent, V. Kollin, E. Laanekodu, H. Paabut, E. Treijal, E. Aavekukk, A. Leinbok, K. Jägermann, I. Marvik, K. Sepp, H. Joonuks.

Õnneseeneks osutus seekord Riigi Kurtummade kooli 5. kl. kolmik, kellele loos määras lennukimudeli ehituskomplekti. Kuna selle võrdlemisi kõva pähkli purejaid oli rohkesti, loosisime välja veel teisegi lennukimudeli. Selle omanikuks osutus Simmu Seppel (Saaremaa, Leisi).

Noortejakiri „MEIE NOORUS“ ilmub 18 numbrit aastas (koolitöö ajal kaks korda kuus).

„Meie Noorus“ maksab tellides aastas 3 krooni, poolaastas 1 kr. 50 s. Üksiknumber 20 senti. Tellimisi võtavad vastu talitus, postiasutused, usaldusmehed koolides ja organisatsioonides ja paremad raamatukauplused.

„Meie Nooruse“ kaasandena ilmub tarviduse järgi „NOORTEJUHTIDE TEATAJA“, mille tellimishind on 50 senti aastas.

Mittetarvitatavaid käsikirju toimetuse ei säilita. Need tagastatakse autoreile ainult vajalike arvu postmarkide lisandamisega.

Toimetuse ja talituse aadress: „Meie Noorus“, Niguliste 12, Tallinn. Tel. 432-73. Posti jooksev arve nr. 88.

Väljaandja: Eesti Punane Rist.

Vastutav toimetaja: Paul Rummo.

Ilmus 18. dets. 1939. a.

Tellige endale aegsasti

ajakiri „Teater“

1940. aastaks!

Mis on „Teater?“

„Eesti teatrikuultuuri peenimaid taotlusi ja tunge käsitleb nüüd iseseisvalt ilmuv ja väga palju loetud ajakiri „Teater“, mida toimetatakse hoolsa ülevaatlikkusega, kultuurse kainusega ja haruldase sisuintensiteediga. Eesti teatrielu võib olla uhke sellele ajakirjale, sest ühelgi naaberist-väikerahvastest ei ole sellele väärilist üritust vastu seada.“ (Eesti kultuursaavutusi iseseisvuse aastail — „Postimees“ 1938. a.)

„Teater“ algab seitsmendat aastakäiku.

„Teater“ hoiab Teid kursis teatrieluga kodu- ja välismaal.

„Teater“ on näitlejate ja publiku ühine häälekandja linnas ja maal.

1940. a. „Teater“ ilmub 9 korda aastas 52-leheküljelisena, kunstipäraste kaaneilustustega ja siseillustratsioonidega eriti valitud paberil. „Teatrile“ kirjutavad kirjan- duse- ja teatrielu parimad asjatundjad kodu- ja välismaalt. Avaldame artikleid teatri ja kirjanduse alal, arvustusi, analüüse, teatmeid algajale teatrikunsti harrastajale, ülevaa- teid, vesteid ja vahelugemisi. Meie ajakirja „loetut-näh- tut-kuuldut“ on huvitavaimalt korraldatud varia-osa eesti ajakirjanduses.

„Teatri“ tellijaks saab hakata ühe krooniga.

Aastakäik ühes koju kättesaatmisega maksab Kr. 3.—, välismaale Kr. 4.—.

Soovi korral võidakse tellida järele maksuga, tasu- des tellimise andmisel Kr. 1.— ja makstes hiljemalt 1. aprilliks 1940. a. Kr. 2.—.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused (arve nr. 434) ja teatribürood.

Tellimisraha võib tasuda talituses, Tallinn, Vabadus- väljak 7—4 (EKA majas): iga päev kella 9—3, saata kir- jas postmarkides või maksa posti jooksvale arvele nr. 434.

„Teater“ on ajakiri kõikidele kirjanduse- ja kultuurihuvilistele lugejatele.

„TEATRI“ TOIMETUS JA TALITUS:

Tallinn, Vabadusväljak 7—4 (EKA majas). Telefon 479-40

AJAKIRI

LOODUSHOID JA TURISM

1940. aasta

II aastakäik

Ilmub 6 korda aastas, pillidega ja joonistega.

Väljaandja: **Loodushoiu ja Turismi-instituut.**

Toimetuse peatoimetaja dir. P. Päts, vastutav ja tegevtoimetaja G. Vilbaste, toimetajad P. Randpõld, A. Suur, E. H. Truuvere.

Sisult koosneb „**Loodushoid ja Turism**“ järgmisist osadest:

- I. Loodushoid ja looduskaitse.
- II. Turism ja kosukohad
- III. Pargindus ja iluaiandus.
- IV. Kodukaunistamine.
- V. Loomakaitse.

„**Loodushoid ja Turism**“ on kasulik, vajalik ja huvitav ajakiri kõigile omavalitsusele, ametiasutusele, kultuur-, majandus-, turismi- ja noorsoo organisatsioonidele, koolele, õpetajaskonnale, looduskaitse usaldusmeestele, suvitus- ja ravikohiadele, hotellinduse ettevõtjatele, aiandustegelastele, kodukaunistamise komiteedele, loomakaitse ühingutele, mitmesuguste organisatsioonide liikmeile ja kõigile, kes on huvitatud kasulikest uudistest ja juhistest eellooletatud aladelt.

„**Loodushoiu ja Turismi**“ tellimishind 1940. aastal on: aastas kr. 3.50, poolaastas kr. 2.—, üksiknumber 90 senti.

„**Loodushoiu ja Turismi**“ kuulutushind 1940. aastal on: 1 lhk. kr. 50.—, 1/2 lhk. kr. 25.—, 1/4 lhk. 13.— ja 1/8 lhk. kr. 8.—.

Toimetuse ja jaotuse aadress: **Tallinn, Loodushoiu ja Turismi-instituut, Koivula 23.** Posti jooksev arve nr. 118. Telefon 305-29, pärast kella 15 — 312-49. **Tellimine 1940. a. on avatud.** Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused.

Kas Jõuluvana teab, et

E. NUGISE

„AJAVIITE-TASKURAAMAT“

sisaldab kõige huvitavamaid katseid, ülesandeid, mõistatusi, kunsttükke, nalju ja mängu, mis inimsugu on leiutanud alates ürgajast kuni tänapäevani?

Üle 300 lk., üle 100 joonise, HIND KR. 2.—

Saadaval suuremates raamatukauplustes.

SOODUSTATUD HINNAGA kr. 1.80 saab raamatu tellida ainult otse autorilt kuni 1. jaanuarini 1940. a.

Raha maksa posti jooksvale arvele nr. 898 või saata posti teel postmarkides kirjaga aadressil: agr. E. NUGIS, pk. 429, Tallinn.

Tellige see raamat Jõuluvanalt kingiks!

Eesti kauneima ja sisukaima pildiajakirja

„NÄDAL PILDIS“

tellimiste vastuvõtmine 1940. a. peale on alanud

„NÄDAL PILDIS“ on ainuke ühe- kui ka kahevärvilis vasesügavtrükipiltides ilmuv ajakiri, mis on ehteks igale kodule „NÄDAL PILDIS“ ilmub peale kodu- ja välismaisi küsimusi käsitlevate pildimontaažide veel hulk artikleid igalt alalt, nagu reisirajeldusi, lühijutte, kultuurpoliitilisi ja muid aktuaalseid kirjutusi „NÄDAL PILDIS“ peegeldub kaasaegne elu kogu selle mitmekesisuses ning temast leiavad täit rahuldust lugejad igasugustelt huvialadelt

„NÄDAL PILDIS“ tahab ka oma viiendal ilmumisaastal täielikult rahuldada oma järjest suurenevat lugejaskonda, selleks töstes oma trükitehnilist ja sisulist külge. Uudusena hakkab eeloleval aastal igas numbris ilmuma n a i s t e n u r k, sisaldades alati värskaid

moeuudiseid ja käsitöid

„NÄDAL PILDIS“ ilmub 2 korda kuus ja maksab tellides: aastas kr. 5.-, ½ aastas kr. 2.50 ja ¼ aastas kr. 1.25. Välismaale 50% kallim. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja ajakirjanduse kontorid

Kõik, vähimalt veerandaasta, tellijad, kes tellimise ära annavad enne 14. jaanuari, saavad tasuta rebitava värvitrukis s e i n a k a l e n d r i

Üksiknumbri hind 25 senti
TOIMETUS JA TALITUS:
Tallinn, Tartu mnt. 49
Kõnetraat 416-93

Iga mõistlik

tüdruk ja poiss

igatseb jõuluvanalt
eeskätt

„MEIE NOORUSE“
tellimist 1940. a.

Milline muu kolme
krooni eest saadav
kink suudab ter-
veks aastaks pak-
kuda nii suurt
rõõmu?

Käesoleva numbriga lõpeb tellimine:

- „Meie Nooruse“ 1939. aasta tellijail,
- end. „Õpilaslehe“ aastatellijail.
- end. „E. Noorte Punane Rist“ tellijail.

Palume kõiki
„MEIE NOORUSE“
sõpru
tellimised
1940. aastaks
uuendada juba lähimail
päevil.

Järgmine „Meie Noorus“ kü-
lastab teid jaanuari keskel.

